

УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА ГАЗЕТА

Заснована 7 січня 1926 року

2020 ЛИПЕНЬ - ВЕРЕСЕНЬ № 3 (117)

КУЗНЯ МИСТЕЦЬКИХ ТАЛАНТІВ

ALMA MATER

У житті кожного навчального закладу ювілейна дата – значна подія. Для мистецької інституції вона обростає зрозумілим суспільним резонансом, адже музиканти, художники, актори цікавлять людей чи не найбільше. Дрогобицький музичний коледж імені Василя Барвінського (в недавньому минулому Дрогобицьке музичне училище) перейшов рубіж 75-річчя

«Спочатку тут готували хорових диригентів і виконавців на народних і духових інструментах, з 1959 – піаністів і струнників, а з 1964-го і теоретиків-музикознавців», – пише про Дрогобицьке музичне училище Богдана Фільца в Українській музичній енциклопедії (УМЕ, т. 1, 2006, с. 697). Відбувалися зміни і в назві: від 1995 року музичне училище отримало ім'я Василя Барвінського, а кілька років тому, як і більша частина музичних училищ України (їх було понад 30), перейменовано на музичний коледж.

Передісторія закладу має цікаві сторінки. Невелике місто у передгір'ї Карпат – Франковий край, Бойківщина, – звичайно, мало музичні традиції. Як і в більшості містечок міжвоєнної Галичини – Стрий, Самбір та інших, у Дрогобичі була низка невеликих приватних музичних шкіл, успішно діяла «Прогресс», лунали українські та зарубіжні твори у виконанні славного хору «Боян Дрогобицький», від 1922 року молодь мала змогу вивчати музику в стінах Дрогобицької філії Вищого музичного інституту імені Миколи Лисенка під проводом корифеїв Станіслава Людкевича і Василя Барвінського.

Друга світова війна, що завершилася перемогою одного тоталітарного режиму над іншим, істотно змістила акценти в історії творення національної культури. У 1945 році рішенням уряду УРСР музичне училище розпочало своє життя. До речі, Дрогобич у той час став обласним центром, що, очевидно, й переважило на користь рішення про заснування в місті навчального закладу.

Власне хорове мистецтво Дрогобича і Дрогобиччини, осягнувши високі здобутки

ще на початку минулого століття, нині продовжує розвиток у нових умовах постмодерного і, як наголошують, постколоніального суспільства. Саме зі стін ДМУ вийшла низка майстрів хорової музики, котрі відомі нині далеко за межами міста та України.

Серцевиною – промотором, рушійною силою навчальної інституції є педагог. У музичному коледжі – це викладач, який не лише знає предмет, а й володіє розлогим спектром знань із царини музичного мистецтва. Більше того – він запалює вогонь любові до майбутньої професії. Але в далекі 1940–1950-ті роки діяльність музичного училища проходила в інших умовах. Тепер, повертаючись у минуле, з вдячністю пригадуємо імена особистостей, що залишили слід у вихованцях, які несли зерно музичної культури в найширші простори насамперед України – села, містечка, міста... Це – О. Микласевич, М. Коробань, І. Байцар, Я. Сорокер, Ф. Скоріна, Х. Сковронська, А. Вояджис, С. Загорцев, С. Ястребцев, Ю. Кльошов, М. Мамайчук, А. і В. Кондратьєви, Т. Фойдер, А. Шраер, Г. Теслюк, Я. Гольдберг, Є. Бернацька, О. Нижник, З. Папка, В. Пилипюк, В. Чумак, Н. Садовська, В. Бабяк, А. Мельник, О. Ярмо, Ю. Сеньо, Я. Бодак, Н. Мойсеєнко.

Неповний перелік відомих учителів, що віддавали серце й знання молодим поколінням служителів музичного мистецтва, може оцінити словами: одних нема, а ті – далеко. Саме педагогічності, маючи перед собою вихованців – вихідців із сіл і містечок, – відчували, мабуть, свою місію у творенні національної культури. Втім часи змінюються, нові

покоління талановитої молоді продовжують славні традиції музичної педагогіки Дрогобиччини, України. Ядром музичного коледжу залишаються вихователі, котрі мають величезний досвід і як музиканти, і як викладачі. Дехто з перелічених нижче пам'ятають давні часи історії музичного коледжу. Це – К. Сюта, М. Штепура, Є. Косинська, М. і Ф. Феньвеші, С. Кальченко, Е. Чехаровська, Л. Пукас, Т. Вереш, М. Бринич, Л. Гайдук, В. Гушак, Н. Кольга, Б. Щурик, О. Верещинський, І. Захарій, Л. Давидчак, М. Бурцев, О. Когут, В. Козлова, М. Ільчишин, В. та І. Циклінські, М. Гірняк, С. і Т. Кисилевичі, О. Дмитрієва, Я. Бондзяк, Я. Соляр, Л. Мішалова, С. і А. Далекі, О. Пришляк, С. Грабовська, Г. Угрин, Б. Жукевич, О. Томашук, Б. Заяць...

Список цих імен далеко не повний, враховуючи, що плеяда педагогів поповнюється молодшими, активними знавцями підготовки спеціалістів музичного мистецтва. А якщо зважити, що за роки діяльності ДМК з його стін вийшло кілька тисяч фахівців, переважне число яких працює у музичних школах, студіях, клубних і дошкільних установах, церквах тощо, – називаю осередки, де трудяться вихованці коледжу, – то це, можливо, віддзеркалює належне функціонування усіх щаблів національної культури.

Проте в мистецтві взагалі, й у музиці особливо, важливою є так звана висока планка. Йдеться про відомих солістів опер/філармоній, диригентів симфонічних оркестрів, хорів, діячів музикології та мистецтвознавства, відомих в Україні та далеко за її межами. Серед випускни-

ків ДМК є чимало особистостей, які опанували наукові ступені, нагороджені почесними званнями та високими державними відзнаками. Крім суто музичних здобутків, вони яскраво виявляють себе і як мистецько-культурні діячі, організатори чи керівники мистецьких установ, інституцій. Серед них – М. Гобдич, Я. Скибінський, Н. Кос, С. Орлюк, Б. Сюта, Б. Луканюк, О. Бенч, З. Корінець, М. Юсипович, В. і Ю. Курачі, В. Федоришин, В. Качмарчик, Н. Дика, В. Сивошіп, Ю. Бервецький, Р. Стельмащук, Я. Горбаль, М. Кулиняк, М. Кисилевич-Тейлор...

Дрогобицький музичний коледж імені Василя Барвінського – один із центрів культури не лише в місті й регіоні: його діяльність зацікавлює діячів культури всієї України та зарубіжжя. Постає Василя Барвінського – композитора, видатного діяча української культури – увіковічена присвоєнням його імені музичному коледжу в Дрогобичі. Це поклало на всіх, причетних до нашого навчального закладу, особливу відповідальність.

Поширенню спадщини композитора сприяє видання низки збірників про його творчість, організація фортепіанних конкурсів юних музикантів, міжнародних наукових конференцій тощо. Закономірно, що це, з одного боку, викликає інтерес до мистецтва молоді з позамузичних кіл міст Дрогобиччини, з іншого – спонукає опановувати нові сфери музичного мистецтва. Маю на увазі приїзди до Дрогобича відомих композиторів: М. Колесси, А. Кос-Анатольського, А. Хачатуряна, М. Скорика, Т. Хренникова, М. Кузана, В. Балея, Л. Грабовського,

Б. Чайковського, Р. Керера, Л. Дичко, Б. Фільца, М. Степаненка, В. Годзяцького, Р. Савицького, М. Крушельницької, Ю. Луцюка, Є. Станкевича, С. Крутикова та інших. Авторські концерти, творчі зустрічі видатних музикантів України, зарубіжжя та української діаспори – яскраві сторінки в історії музичного закладу.

У різні роки директорами музичного училища в Дрогобичі були енергійні, діяльні постаті: О. Рябоконь, Е. Поліванова, А. Мішньов. Особливу роль у розбудові закладу в умовах тоталітарної держави відіграв Роман Гітлін, який ініціював істотну модернізацію будівлі, також Роман Пукас і Микола Ластовецький (керував училищем понад 30 років). Нині музичний коледж очолює Юрій Чумак.

Умови статті не дозволяють широко змалювати різні сторони діяльності коледжу. Багато цікавих сторінок неминуче залишаться поза межами цих рядків. Можна було б розповісти про плідні виступи наших хорів, оркестрів, ансамблів, солістів, число яких, на щастя, не зменшується. Ці творчі об'єднання сприяють набуттю досвіду і знань під час практики участі в мистецьких змаганнях, у тому числі й міжнародних.

До ювілею Дрогобицького музичного коледжу імені Василя Барвінського готується випуск збірника з науково-методичними, публіцистичними та іншими матеріалами. Не можу не згадати унікальні виїзди молодих музикантів ДМК на схід, у Донецьчину. В умовах війни з агресором митці з Дрогобича не раз несли перлини української музики слухачам Северодонецька та інших міст Донбасу.

ВОЛОДИМИР ГРАБОВСЬКИЙ

ПОРТРЕТ

ДУША, ОКРИЛЕНА ПІСНЕЮ

5 вересня виповнилося 95 років від дня народження Михайла Кречка (1925–1996) – видатного українського хорового диригента, композитора, фольклориста, педагога, музичного журналіста, громадського діяча, народного артиста України, професора

Постать Михайла Михайловича у музичній культурі України посідає особливе місце. Він керував провідними хоровими колективами: 15 років очолював Закарпатський народний хор, 14 – Національну заслужену академічну хорову капелу України «ДУМКА». А в 1983-му став одним із засновників єдиного в Україні професійного Дитячого музичного театру (нині – Київський муніципальний академічний театр опери та балету для дітей і юнацтва).

Народився Михайло Кречко в селі Порошкове Перечинського району Закарпатської області. У родині любили народну мелодію. Ці дитячі враження, безумовно, вплинули на вибір професії. Після успішного закінчення сільської школи було навчання в Ужгородській семінарії (1944), а в 1949-му юнак став студентом одразу двох факультетів Київської консерваторії – диригентського й вокального. Навчався у класі славетного оперного співака, народного артиста СРСР, професора Івана Паторжинського та у знаменитій хоровій диригентки, заслуженої діячки мистецтв УРСР, професорки Елеонори Скрипчинської.

Комплексний підхід у навчанні, вимогливість і власний приклад чудових викладачів створили правильні орієнтири в житті й творчості Михайла Кречка. Висока вокальна та диригентська техніка, великий практичний досвід, методика створення художнього образу, постійне самовдосконалення, щира любов до української пісні, чітка життєва позиція – такі основні засади видатні вчителі закладали в студентів. Серед них – яскраві особистості: Лев Венедиктов, Станіслав Павлюченко, Елеонора Виноградова, Володимир Суржа, Володимир Мисько, Віктор Дженков і багато інших.

По закінченні консерваторії Михайло Михайлович став художнім керівником і головним диригентом Закарпатського народного хору (Ужгород, 1954–1969). Він удосконалив мистецький рівень колективу, розширив репертуар найкра-

щими зразками української хорової класики та новими обробками закарпатських пісень (багато з яких створив сам), активною концертною діяльністю здобув міжнародну славу, гідно продовжив творчі принципи свого попередника Петра Милославського та славетного Григорія Верьовки.

Визнанням авторитетного музиканта як одного з найкращих хормейстерів України стало призначення на престижну і відповідальну посаду керівника Державної хорової капели «ДУМКА» (1969–1983). Роки його праці були періодом яскравого творчого зростання колективу.

У «ДУМЦІ» маестро провадив справжню новаторську діяльність – переорієнтування репертуару капели на твори європейської духовної музики XVII–XVIII століть і доби українського бароко. Михайло Кречко також відомий першопрочитаннями творів сучасних українських композиторів, зокрема, п'яти кантат Лесі Дичко (поміж них – «Червона калина», «І нарекоша ім'я Київ», «Диптих»), творів Івана Карабиця – «Сад Божественних пісней», «Заклинання вогню», Симфонії № 3 Євгена Станковича «Я стверджуюсь» і багатьох інших.

Глибоке розуміння художнього образу, щирість співу, чітка метроритмічна пульсація, краса звучності та відповідна тембральна драматургія – такими були основні напрямки в роботі з хором маестро. Захоплення мовами (Михайло Михайлович досконало володів українською, угорською, латиною, російською, знав польську, чеську, церковнослов'янську) давало хормейстеру можливість втілювати найтонші нюанси музично-вербального тексту.

Багаторічна дружба та спільні творчі засади поєднували Михайла Кречка з видатним майстром оперного мистецтва Львом Венедиктовим: копітка щоденна робота над розкриттям тембрового багатства голосів, аналіз стильових і національних виконавських традицій певної епохи, жанро-

ві особливості, детальне вивчення мови того чи іншого композитора, забезпечення безперервного високохудожнього творчого процесу. Велетні хорового мистецтва, які присвятили життя служінню українській музичній культурі, зустрічалися і в спільних творчих проєктах. У 1980 році «Думка» з хором Національної опери України виконали Реквієм Джузеппе Верді з зірковими солістами – Галиною Туфтіною, Анатолієм Солов'яненко, Гізеллою Циполою, Анатолієм Кочергою під орудою Стефана Турчака. Можна лише уявити рівень цього виконання!

Діяльність Михайла Кречка була надзвичайно багатогранною. Разом із відомим ученим Софією Грицею він проводив велику просвітницьку роботу на радіо як ведучий і член журі популярного радіоконкурсу «Золоті ключі», що популяризував аматорське народне мистецтво. Цей конкурс став вагомою подією в культурному житті України, активізував інтерес до відродження фольклорних традицій, поповнив фонди Українського радіо великою кількістю надзвичайно цікавих записів. Як багаторічний ведучий телепрограми «Сонячні кларнети», митець знайомив глядачів із різними українськими колективами, роз'яснював тонкощі виконавської інтерпретації, акцентував увагу на важливих моментах музичного мистецтва.

Маестро Кречко – блискучий публіцист, котрий сміливо відстоював національні засади хорової культури, непримиренно й безкомпромісно розвінчував псевдонародні прояви у хоровому співі. З-під його пера виходили актуальні та гострі публікації: «На захист жанру», «І ми не ликом шиті», «Чи потрібні нам народні хори», «Незалежність – віра, надія, праця мозоляста й розумова!» та багато інших. Також – він один із тих, хто стояв біля витоків Обласного огляду-конкурсу імені Кирила Стеценка та Всеукраїнського хорового конкурсу імені Миколи Леонтовича.

Від 1983 року до останніх днів життя Михайло Михайлович працював головним хормейстером, був фундатором хору Дитячого музичного театру. Майстерність, вишуканий смак, тонке відчуття стилю Митця сприяли тому, що вже з перших спектаклів («Зима і Весна» Миколи Лисенка, «Івасик-Телесик» Кирила Стеценка, «Юланта» Петра Чайковського, «Казка про царя Салтана» Миколи Римського-Корсакова, «Дуенья» Сергія Прокоф'єва, «Золоторогий олень» Олександра Костіна) хор привернув особливу увагу слухачів.

Михайло Кречко зробив народну пісню складовою частиною репертуару та життя хорового цеху. Хор театру здобув

популярність в Україні та за її межами (Італія, Ірландія, Словенія) не лише як театральний, а й академічний, спроможний виконувати найскладніші твори класичної і сучасної музики.

Майже чверть століття Михайло Михайлович поєднував практичну хормейстерську діяльність із педагогічною у Київській консерваторії імені Петра Чайковського (1972–1996). Авторка статті мала щастя протягом 5-ти років навчатися в класі професора і майже одночасно розпочала театральне життя під орудою Михайла Михайловича артисткою хору Дитячого музичного театру на його особисте запрошення.

Головною метою викладацького методу Майстра було мотивувати й залучити до співтворчості, допомогти студенту або хористу якнайповніше виявити виконавські можливості. Слід сказати, що це у нього відмінно виходило: його доброзичлива посмішка, блискуча риторика, уміння тактовно робити зауваження, правильно ставити запитання – заохочували студентів до пошуку істини, а хористів – до максимальної самовіддачі.

Михайло Кречко був блискучим оратором. Він, як Прометей, ніс промінь мистецької правди до виконавців, таким чином об'єднуючи артистів загальною художньою ідеєю. Я згадую неперевершені метафори, алегорії, порівняння та поетичні образи, які він наводив задля найбільш глибокого проникнення в образно-емоційний зміст музики – чи то в консерваторії, чи під час репетиції в театрі.

Проте життя Маестро не можна назвати легким і безхмарним. На жаль, ані велика просвітницька діяльність, ані вражаюча активність у сфері культури, ані широке визнання українського суспільства не вплинули на упереджене, необ'єктивне ставлення вищого керівництва до нього. З прикрістю згадується безпрецедентний випадок, коли капела «ДУМКА» була удостоєна Державної премії імені Тараса Шевченка без свого керівника... А які догани мав митець від Міністерства культури УРСР, зокрема «за ідейно хибний добір репертуару, що полягав у виконанні творів духовного змісту» (1973) та «за націоналістич-

не спрямування репертуару» (1983)!

Михайло Михайлович завжди тяжко переживав прояви несправедливості, що, безумовно, вплинуло на його здоров'я. Але він ніколи не зупинявся. Усе життя «лірник української пісні» присвятив служінню мистецтву...

Серце маестро зупинилося 25 лютого 1996 року в Луцьку, де він очолював журі Всеукраїнського хорового конкурсу імені Лесі Українки.

Михайло Кречко виховав цілу плеяду талановитої молоді. Серед найвідоміших – Еміл Сокач, народний артист України, художній керівник і диригент хору «Cantus», Олександр Тарасенко – заслужений діяч мистецтв України, хормейстер Національної опери, Михайло Мороз – диригент Національного духового оркестру, Вікторія Рацюк – диригентка Харківської національної опери, Михайло Яциняк – хормейстер Національного українського народного хору імені Григорія Верьовки та інші.

Вдячні учні успішно продовжують справу Маестро в різних хорових колективах і високо несуть засади добра, ширості, любові та професіоналізму... У тому числі його дочка Наталія – лауреатка міжнародних конкурсів, заслужена артистка України, доцентка, завідувачка спеціалізації «музично-хорове мистецтво» Київського національного університету культури і мистецтв. Від 2003 року вона керує Академічним хором студентів «Аніма» КНУКіМ.

У неординарній особистості Михайла Кречка поєднувались безумовна відданість улюбленій справі, надзвичайна працелюбність, невтомна діяльність на ниві розвитку музичної культури України, відродження духовності її народу та глибокий патріотизм. Саме таким запам'ятали його сучасники. Михайло Кречко – «ЦЕ ЛЮДИНА-ФОРТИСИМО!» Так яскраво охарактеризувала постать Митця відома композиторка Леся Дичко.

АНЖЕЛА МАСЛЕННИКОВА,
заслужений працівник
культури України, головний
хормейстер КМАТОБ для
дітей і юнацтва

МУЗИКА В ЖИВОПИСІ ТА ЖИВОПИС У МУЗИЦІ

МОЛОДІЖНИЙ ФОРУМ

Синтез звука й кольору, теорії та практики, сучасного погляду і живої історії. 4 липня на онлайн-платформі Meet в рамках фестивалю «Музичні Імпрези України» відбулася подія «"Живопис і музика Святослава Крутикова": алеаторична прогулянка з митцем», яка поєднала лекцію про творчість відомого музиканта і його малярський майстер-клас. Модератором виступила черкаська композиторка, педагогиня, піаністка, директорка міжнародного фестивалю «Музичні Імпрези України», голова громадської організації «ІмпрезаТерра» Євгенія Марчук. Про першу «онлайн-ластівку» нової фундації «ІмпрезаТерра» та думки головних героїв читайте далі

Онлайн-життя мистецтва сьогодні поступово заповнює кількамисячну прогалину між тандемом глядач – мистецький проєкт, генеруючи нові шляхи, ідеї, цікаві формати й активно готуючись до живих зустрічей. Заснований Євгенією Марчук на базі міжнародного фестивалю «Музичні Імпрези України» (Черкаси), центр сучасного мистецтва «ІмпрезаТерра» народився саме в цей час. Разом із фестивалем він є чи не єдиною мистецькою платформою у місті, створеною задля підтримки сучасних діячів культури та промоції їхньої творчості.

«"Живопис і музика Святослава Крутикова": алеаторична прогулянка з митцем» стала першою подією «ІмпрезаТерра». Вона яскраво продемонструвала один з основних напрямків платформи – творення міжмистецьких проєктів.

Хто такий Святослав Крутиков? Його ім'я добре відоме в професійному середовищі, але в широкому контексті української культури є явищем винятковим. Рівноцінно поєднуючи в собі іпостасі художника та композитора, він правдиво належить до творців ренесансного типу. Крутиков – автор музики до фільмів, майстер давніх інструментів, засновник і колишній керівник трьох ансамблів старовинної музики. Його творчий доробок включає понад 50 озвучених кінострічок, приблизно стільки ж композицій для різних складів інструментів і солістів, ряд абстрактних живописних полотен.

Неабияку цікавість викликають твори, що поєднують

елементи обох мистецтв із перевалюванням певного виду. Так, Крутикову-художникові належить із десятків картин на музичну тематику, окремі з яких є «відтворенням» його власних звукових опусів, а Крутикову-композитору – ряд музичних творів, написаних під враженням тієї чи іншої його образотворчої роботи. «Алеаторична прогулянка» трохи відкрила завісу, що затуляла дві основні грані обдарованого митця.

***

Чому Крутиков? Як зазначає модератор проєкту Євгенія Марчук, її співпраця з головним героєм події розпочалася з інтернет-конкурсу юних композиторів «Junior Impreza», де митець був членом журі. Утім вона знала раніше творчість Святослава Крутикова, адже не раз виконувала його органні опуси, курувала записом клавірних творів, а також активно спілкувалася.

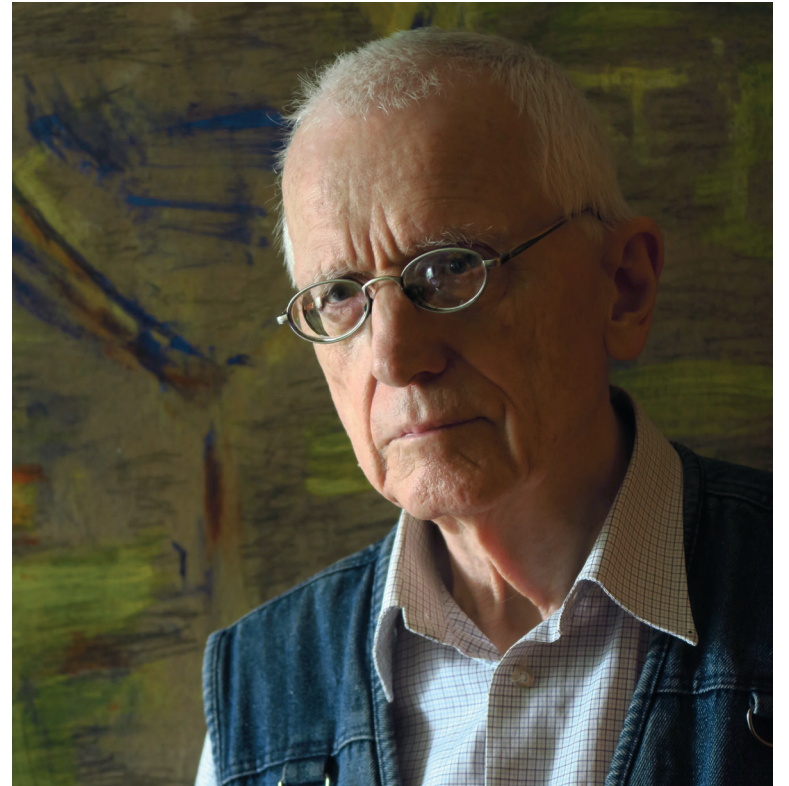
Поштовхом до втілення ідеї стало нещодавнє знайомство Євгенії з дипломною роботою Валентини Маруняк «Взаємозв'язок музики та малярства у творчості українських композиторів ХХ століття в контексті теорії інтермедіальності», – насамперед із розділом, присвяченим симбіозу живопису та музики в творчості Святослава Крутикова. Композиторка пригадує: «Коли постало питання про творення прем'єрного проєкту Центру, вирішила, що повинен бути представлений саме такий тандем дослідник-митець. Демонстрація подібної безпосередньої співпраці є нечастим явищем у сфері академічного

мистецтва. Назву "алеаторична прогулянка" подав сам Крутиков, який у юнацькі роки під час "випадкової" (себто, алеаторичної) прогулянки кримським містечком Гурзуф спонтанно вирішив намалювати побачене, що стало початком його захоплення образотворчим мистецтвом».

Перша частина, проведена на онлайн-платформі Meet, одразу репрезентувала невимішену атмосферу: «Заварюйте каву та ласкаво просимо у світ музики й живопису Святослава Крутикова».

Формат проєкту передбачав два концертних відділи. У першому було представлено мінілекцію «Живопис і музика Святослава Крутикова» (автор – Валентина Маруняк), яку органічно доповнювали репліки самого композитора. На основі проведених інтерв'ю вималювався творчий портрет митця, його становлення як музиканта й живописця та класифікації музично-малярських творів. Теоретичні обґрунтування окремих композицій були викладені в легкій формі, а глядачі почувалися ніби в мистецькій галереї.

Кожну картину Крутикова супроводжував детальний опис, що допомагав зрозуміти не лише абстрактний живопис, а, насамперед, кількарівневий зв'язок полотна з певним музичним твором. Дві найяскравіші композиції митця – «5 спогадів для клавесина» та «Зупинки на шляху в 4-х молитвах...» – продемонстрували паралелі між музичним наповненням і візуальними образами.

Перед глядачами не лише постала цікава особистість, а й виникло розуміння того, що мистецька наука є цікавою. А теорії, підкріплені думкою творчої постаті, укотре довели потребу дослідження сучасного мистецтва з огляду на можливість живого спілкування.

Другою частиною події був майстер-клас, учасники якого мали змогу творити картину під керівництвом самого митця. Святослав Крутиков запропонував техніку алеаторики – метод композиції, в основі котрого лежить принцип випадковості. Запозичений із музики, він полягає у частковому записі нотного тексту твору, співавтором якого стає виконавець. Адаптувавшись у живописі, техніка позначає нанесення невизначених контурів, які змішуються один з одним. Подібно до того як форма алеаторичного твору виникає безпосередньо під час виконання, у малярській алеаториці велику роль відіграє саме контакт із матеріалом, що виявляється у довільному розподіленні фарб на полотні тощо.

Імпровізація тематики, настроїв і барв: митець задав «тон

свободи», не обмежуючи творчі уявлення учасників. Весь процес малювання Святослав Крутиков супроводжував рекомендаціями щодо оперування фарбами та формування певного образу, вправлення у техніці. Зважаючи на онлайн-формат майстер-класу, митець не міг курувати роботами безпосередньо, але для кожного учасника це був цікавий досвід, свого роду пауза і медитація від бурхливого сьогодення.

Прем'єра фундації «ІмпрезаТерра» із музикою та живописом Святослава Крутикова стала вдалим початком нової мистецької платформи, а відомо-невідомий світ митця – на кілька кроків ближчим. Адже далі буде.

«Вважаю, що все пов'язане між собою. Немає окремо музики, окремо живопису, окремо йоги і взагалі окремого підходу до речей. Є синтез, єдність, хоч і не завжди така прямолінійна, яку зазвичай звикли бачити. Тільки уявити, що одна людина – це носій власного особливого синтезу. Людина є цілим світом!»

А хіба не так?

ВАЛЕНТИНА МАРУНЯК

ПАМ'ЯТАЄМО

ВЕЧІР ПАМ'ЯТІ ВАСИЛЯ СЛІПАКА В КИЄВІ ТА МУРАЛ У ЛЬВОВІ

29 червня виповнилося 4 роки від дня загибелі Василя Сліпака

У столиці в цей день відбувся вечір пам'яті видатного українця, соліста Паризької національної опери, який став добровольцем і захищав Україну на передовій. На меморіальних заходах були присутні знакові особистості патріотичної громадськості нашої країни. Перед початком мистецької програми відправили панакхиду. Її служив митрополит Переяслав-Хмельницький і Вишневський Олександр. Брат Василя Сліпака – екс-міністр Володимир Омелян прийняв на сцені нагороди від двох фундацій легендарному ге-

рою: «Лицарський хрест Родина Мазеп» і відзнаку «Лицар Доброї Волі» та медаль «Надія Нації»...

Одеський рок-гурт «Друже Музико» став справжнім відкриттям акції. Обидва музиканти мають викладацьку освіту і поширюють в Одесі проукраїнські погляди серед молоді, що вкрай потрібно в тому регіоні. Окрім постійних візитів на Донбас із запальною оригінальною українською музикою, вони також підтримують у бойовому настрої південних прикордонників! У День пам'яті Василя Сліпака учасники ансамблю зіграли в Києві на Андріївському узвозі козацьку «Молитву», «Гей, соколи», «На чорних номе-

рах» та інші наснажені патріотичним духом твори.

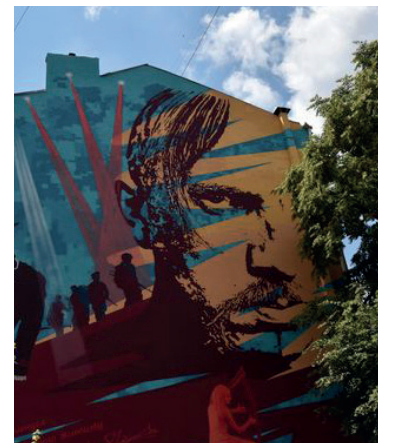
Перед присутніми також виступили Сергій Василюк («Тінь Сонця»), Ігор Роман («FATA MORGANA UA»), Леся Рой, поетка Злата-Зоряна Паламарчук. А сенсаційно відкрив захід українською народною піснею у власному аранжуванні франкомовний співак Поль Манондіз!

Долучився до концерту, який тривав кілька годин, зокрема, і гурт «Гайдамаки». Хлопці презентували кліп на пісню «Лицар», яку написали раніше в пам'ять про видатного співака і патріота.

Того ж дня, 29 червня у Львові відкрили мурал із зображен-

ням Василя Сліпака. «Василь – це справді лицар. Усе якось зішлося – художники зі Львова, оцей мурал, пісня. Всі артисти постаралися зробити якнайкраще, щоб віддати данину поваги. Це була ідея групи Secret Universe, Святослава Владики», – розказав зібранню лідер гурту «Гайдамаки» Олександр Ярмола.

Кадри із творення муралу також увійшли до кліпу. На завершення вечора присутні змогли переглянути щемливий документальний фільм «Міф», присвячений легенді. У ньому побратими згадують: «Міф» мав чудове почуття гумору, не любив хизуватися досягненнями і

прагнув потрапити у найгарячіші точки війни.

Загинув митець-воїн 2016 року від кулі ворожого снайпера. Через рік Василя Сліпака було удостоєно найвищої державної нагороди – Золотої Зірки Героя України. Посмертно.

ГЕОРГІЙ ЛУК'ЯНЧУК

ВІТАЄМО

Відомий український композитор Володимир Рунчак відсвяткував 60-річчя. Він — лауреат багатьох міжнародних композиторських конкурсів, творить музику для симфонічного й камерного оркестрів, малих і великих ансамблів, хорів і солістів, має велику диригентську практику. Не менш плідною є його організаторська діяльність із проведення міжнародних і всеукраїнських фестивалів, концертів у різних музичних центрах країни й за кордоном

Сучасним композиторам часто-густо доводиться підлаштовуватися до непростих реалій музичного життя. Зокрема, нині чимало традиційних жанрів, як-от сонати, симфонії, втратили класичну ортодоксальність, відійшли від композиційних схем, що формувалися віками... Жанрові моделі мутували, перетворюючись на жанрові міксти. Тому автори, котрі розуміють, що не можуть влити своє «музичне слово» в старі академічні форми, в кожному новому опусі намагаються віднайти власну індивідуальну структуру. Через пошук якоїсь особливої моделі вони пробують знайти під кожен твір засоби самоідентифікації, неповторного самовираження у мистецтві звуків.

У такій тонкій справі, як композиція, немало залежить від майстерності й таланту митця, адже форма та зміст у музиці — це найвагоміші її складові. Цієї єдності посправжньому вдається досягти лише небагатьом. Саме до таких авторів і належить Володимир Рунчак. Ось, як коротко, але влучно охарактеризувала його стиль відома німецька газета «Frankfurter Allgemeine Zeitung»: «Володимир Рунчак знайшов свій особистий баланс між стилістичними, технологічними обмеженнями і новою свободою. У його творах можна почути мужність авторського висловлювання, яка виходить далеко за межі приналежності до яко-

КОМПОЗИТОР ВОЛОДИМИР РУНЧАК ВІДЗНАЧИВ ЮВІЛЕЙ

їсь окремо взятої композиторської школи. Чисто авангардні прийоми є для нього лише засобами».

Володимир Рунчак народився 12 червня 1960 року в Луцьку. Закінчив Київську консерваторію імені Петра Чайковського (нині Національна музична академія України) як баяніст, диригент і композитор (1979–1986). У 1990-х роках відвідував у Берліні Бранденбурзький колоквіум нової музики, який вели П. Дітріх, Д. Шнебель, К. Губер, Ф. Глобокар, Е. Денисов. Лауреат I премії Республіканського конкурсу баяністів та акордеоністів (1984).

Тривалий час активно працює як диригент, виконуючи сучасну музику українських і зарубіжних композиторів. Член Національної спілки композиторів України та Національної всеукраїнської музичної спілки. Володимир Рунчак належить до сузір'я авторів, чий творчий шлях розпочався у 1990-ті, а розквіт припадає на наш час...

Авторські концерти Рунчака з успіхом проходять не тільки в містах України, а й у світових мистецьких центрах: Парижі, Лондоні, Мюнхені, Нью-Йорку... Його запрошують як композитора, диригента й викладача до Польщі, Італії, Іспанії, Швеції, Ізраїлю, Болгарії, Азербайджану, Китаю... Твори митця друкують музичні видавництва та записують фірми Німеччини, Італії, Бельгії, Польщі, США...

Володимир Рунчак — творець і популяризатор сучасної музики в Україні, його композиції із задоволенням беруть до програм різноманітні виконавські колективи з багатьох країн Європи. Опуси Рунчака звучать на численних міжнародних фестивалях, а твори для баяна, духових та ударних інструментів часто є обов'язковими на міжнародних виконавських конкурсах. Відчуваєш гордість за нашу композиторську школу!

Як композитор і диригент Рунчак є фанатичним пропагандистом сучасної музичної творчості. Упродовж багатьох

років він вів на каналі «Культура» Національної радіокомпанії України просвітницьку передачу «Нова музика в Україні», в якій знайомив слухачів із сучасними авторами та їхніми творами. З його ініціативи в Україні вперше прозвучали окремі оркестрові та ансамблеві опуси композиторів-класиків XX століття: Арнольда Шенберга, Антона Веберна, Альбана Берга, Едгара Вареза, Луїджі Нono, Карлхайнца Штокгаузена, Дьордя Лігеті, Лучано Беріо та інших...

За роки диригентської діяльності разом із Камерним ансамблем «Нова музика в Україні», який сам же й заснував у 1988–1989 роках, він виконав понад 400 світових та українських прем'єр нових композиторських творів. У партнерстві з рекординговою компанією «Atlantic» видав 10 компакт-дисків із записами сучасних композиторів України й світу. У 2005 році Міністерство культури Польщі нагородило Володимира Рунчака відзнакою в галузі культури *Zasłużony dla kultury Polskiej*.

Знаний митець, Володимир Рунчак весь вільний час, окрім власне творчості, присвячує популяризації сучасної музики та її виконавців. З ініціативи митця у Харкові протягом ряду років проходив Міжнародний фестиваль сучасної музики «Kharkiv contemporary». Характерною рисою цього заходу є представлення вітчизняних авторів і музикантів із Києва, Одеси, Львова, Харкова та багатьох країн світу.

«Баянна творчість — це моє натхнення», — часто говорить композитор і тому вісім років тому організував фестиваль «День українського баяна і акордеона». Тепер щороку в останній тиждень березня в обласних і районних центрах України в рамках фестивалю відбувається по 40-50 концертів талановитих баяністів та акордеоністів із різних держав!

Минулоріч на базі НМАУ ім. Петра Чайковського успішно пройшов Перший міжна-

родний фестиваль «Нова музика в Україні». На жаль, цього року продовженню циклу завадила епідемія коронавірусу.

Уже кілька семестрів митець веде новий предмет «Сучасна ансамблева музика» у НМАУ імені Петра Чайковського. За суттю це малий симфонічний оркестр, що спеціалізується на навчанні студентів специфіки виконання сучасних творів.

Вважаю, що найкращим закінченням статті стануть думки самого Володимира Рунчака, з якими він активно ділився на шпальтах українських часописів:

«Кордони мають існувати лише між якісною і неякісною музикою. У нашому випадку в основному виконується тільки та музика, що пройшла певне «чистилище», часом після смерті композитора, або ж нові твори кращих активно працюючих композиторів. Чиєсь мистецтво помирає разом зі своїм творцем, а чиєсь залишається жити назавжди, — це нормальний процес... У наших концертах багато мало-відомої музики, навіть для мене деякі з опусів стають відкриттям, хоча я все життя займаюсь композиторською,

диригентською, організаторською діяльністю...»

«Зараз дуже відкрите поле для того, щоб українська сучасна музика, та, що нині пишеться нашими композиторами, була на рівні світових стандартів. Тому для української музики зараз благодатний час, і треба дуже швидко рухатись, щоб піднятися до того рівня досягнень, які є у світі...»

«Я хочу, щоб частіше у світі звучали українські твори! Пам'ятаю, як у Єрусалимі ми з ізраїльськими партнерами зробили великий концерт української музики з творами від Д. Бортнянського до наших сучасних композиторів. І приходилося дискутувати з організаторами з приводу того, що Бортнянський — це український композитор. На жаль, ми й досі не вміємо посправжньому відстоювати українськість світових музичних геніїв: Чайковського, Прокоф'єва, Стравінського!»

Що ж, побажаємо Володимирові Рунчаку нових творчих досягнень та успіхів на тернистому шляху компонування творів і популяризації сучасної музичної культури в Україні та світі!

ГЕОРГІЙ ЛУК'ЯНЧУК

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

В ІМФЕ імені Максима Рильського НАН України вийшла друком книжка Інни Лісняк «Академічне бандурне мистецтво України кінця XX — початку XXI століття»

Вивчення розмаїтості вітчизняних мистецьких явищ дозволяє створити максимально повну і цілісну картину еволюції культури на всій території України, осмислити її співвідношення з аналогічними іншонаціональними процесами. Тож дослідження Інни Лісняк, присвячене академічному бандурному мистецтву України кінця XX

ПОБАЧИЛА СВІТ НОВА МОНОГРАФІЯ

— початку XXI століття, є, на мою думку, актуальним і доцільним.

Окреслюючи оригінальні риси бандурного мистецтва межі XX–XXI століть, автор монографії вказує на його масштабність, розгалуженість, властиві йому пошуки й експерименти, а також надзвичайну строкатість і контрастність жанрово-стильової панорами, на відміну від попередніх радянських десятиліть, коли бандурне виконавство здебільшого стояло осторонь новаторських явищ у композиторській творчості.

Цікавим і водночас ґрунтовним є здійснений автором у другому розділі праці аналіз жанро-

во-стильових особливостей української композиторської творчості для бандури на зламі XX–XXI століть. Він охопив не тільки сольні та ансамблеві інструментальні й вокально-інструментальні твори, а також синтез рис академічної та масової музики у творчості композиторів, які писали для бандури. Детально висвітлено у третьому розділі специфіку бандурної виконавської творчості означеного періоду. Подібний аналіз у межах даної теми здійснено вперше, що теж підтверджує наукову новизну монографії.

Інна Лісняк не тільки підсумовує розвиток бандурного мисте-

цтва за останні тридцять років, а й накреслює нові перспективні напрями для здійснення подальших наукових досліджень. Значущість даного видання підсилюють і солідний науковий апарат, і додатки.

Цілком очевидно, що без подібних багатопланових і різноаспектних розвідок неможливо уявити українську національну культуру в усьому розмаїтті її творчих проявів. Наукова монографія «Академічне бандурне мистецтво України кінця XX — початку XXI століття» є зразком сучасного мистецтвознавства, що зумовлює її актуальність і практичну цінність.

ТЕТЯНА ЧЕРНЕТА

ПЕНДЕРЕЦЬКИЙ І СКОРИК – ТИТАНИ СТОЛІТТЯ

Світова музична культура цьогогоріч втратила двох велетнів сучасності: три місяці розділяють кончину геніального поляка Кшиштофа Пендерецького та геніального українця Мирослава Скорика. За життя земного вони були колегами-друзями, залишивши нам й усім прийдешнім поколінням свою вічну Музику. У 2014-му Лесі Олійник пощастило спілкуватися з обома маестро. In Memoria видатних музикантів публікуємо варіант її інтерв'ю, що вийшло тоді в газеті «День»

У грудні того року у Львові відбувся III Міжнародний фестиваль пам'яті польського піаніста, диригента, композитора, державного діяча Ігнація Падеревського. Центральною подією став творчий вечір Мирослава Скорика і Кшиштофа Пендерецького. На сцені Львівської опери вони диригували своїми творами. Під орудою Мирослава Скорика оркестр «INSO-Львів», солісти Андрій Белов і Валентина Пришляк виконали Дев'ятий скрипковий концерт та прем'єру Концерту для альту. Симфонічно-хорова фреска Кшиштофа Пендерецького «Credo» під керуванням автора звучала в інтерпретації того ж оркестру, Національної заслуженої академічної капели України «ДУМКА», дитячого хору «Радуніця» та польських співаків. Наступного дня відбулася зустріч і розмова, що вразила інтелігентністю й простотою спілкування.

– Пане Пендерецький, відомо, що ваші дитячі роки пов'язані з Україною. Після понад півстолітньої перерви ви знову побували в нашій країні. Це була зустріч із колегами у Львові 1995 року, а згодом, у 1999-му пройшли європейські прем'єри вашого «Credo» у Львові та Києві. Чому не приїздили раніше?

– Я завжди радію, коли моя музика звучить у різних країнах світу. Але є місця, які мені дорогі, і Львів – одне з таких. Тут навчався мій дід, жив дядько, хлопчиком я проводив у них канікули. Члени нашої чисельної рідні й нині проживають на Львівщині, хоча мій родовід багатонаціональний: є в ньому українці, поляки, німці, вірмени. Мій батько, Тадеуш Пендерецький – українець, народився на Станіславщині (с. Тенетники, біля Рогатина. – Р. Ревакович). Я завжди прагнув потрапити в Україну, але за часів СРСР це було неможливо: всі культурні обміни здійснювалися лише через Москву. Коли я виявляв бажання поїхати до Києва чи Львова, мені щоразу відмовляли. Тепер маю змогу бувати в Україні й співпрацювати з вашими чудовими музикантами. Зокрема, з капелою «ДУМКА», котра звучить як високопрофесійний оркестр.

– Ваша музика відома в усьому світі. На жаль, ми не можемо сказати таке ж про українських композиторів, хоча творчість багатьох із них заслуговує на світове визнання. Чи відомий вам хтось із українських колег?

– Я вважаю дуже хорошим українського композитора Бориса Лятошинського, з яким мав честь спілкуватися особисто.

– Саме Лятошинському сучасна композиторська творчість України багато в чому завдячує успіхами. Примітно, що першу інформацію про новітню музику ХХ сторіччя українські композитори отримували через польську культуру, зокрема, відомий фестиваль «Варшавська осінь».

– У 1950–1960-х цей фестиваль став анклавом модерної культури і, водночас, сателітом європейської музики, де можна було почути творчість східноєвропейських країн, а також новітню музику країн радянського табору. Але «Варшавська осінь» теж себе вичерпує, як будь-який творчий процес. Адаже музика змінюється. Я перестав писати авангардові опуси ще на початку 1970-х. Кожен із нас якоюсь мірою є романтиком, адже без мелодики немає музики.

– А кого вважаєте найвидатнішим із своїх попередників?

– Баха! Він був геніальним поліфоністом.

– У вашій творчості багато духовної музики...

– Так, у моєму житті сакральна музика посідає важливе місце. Мій батько був греко-католиком і брав мене дитиною до церкви, звідти у мене інтерес до православної музики. За віросповіданням я католик, але пишу музику для різних релігійних конфесій. Бог один і не важливо якою мовою вимовляють Його ім'я: німецькою, латиною, на івриті. Але найважливішим для мене зали-

шається «Credo» («Вірую»). Це – дуже особистісне визнання моєї віри.

Проте, якщо говорити про опуси, пов'язані з конкретними подіями, то це мій «Польський реквієм». Він створений на прохання керівника «Солідарності» Леха Валенси. Кожна його частина присвячена певним фактам історії і постатям. Є, зокрема, тема Катині, яка для мене дуже особиста, бо мого дядька там замордовано: він був у Львові керівником військового штабу і, коли до міста увійшли радянські вояки, його одразу заарештували. Одну з частин («Lacrimosa») написано на спомин про гданських докерів, розстріляних 1970 року під час повстання проти тоталітарного режиму. «Agnus Dei» – вшанування подвигу кардинала Стефана Вишинського, який ціною власного життя врятував в'язня в Освенцимі, а «Dies irae» я закінчив у 1984-му до 40-ї річниці Варшавського повстання проти нацистської окупації. Пам'яті Папи Івана Павла II присвятив Чакону.

– Отже ваша музика є відгук на події, котрі вас особливо хвилюють?

– Композитор часто буває німим свідком реалій і через творчість намагається проявити ставлення до того, що бачить. Мої твори – насамперед емоції. Музика не є ілюстрацією конкретних фактів, а віддзеркалює внутрішній стан людини.

– Упродовж 14-ти років ви були ректором Краківської консерваторії. А минулоріч у місті Люблявіце відкрився Європейський центр музики Кшиштофа Пендерецького. Що б ви порадили студентам?

– Навчити композиції неможливо. Але я би порадив щонайперше глибоко й досконало вивчати контрапункт і поліфонію. Моє щастя, що в студентські роки у Краківській консерваторії я ще

застав блискуче викладання цих предметів. Молодий музикант має вчитися чути і слухати музику одночасно в кількох лініях, рівнях, планах. Вельми вагомим є також інструментування. Як колишній ректор, я дуже шкодую, що скорочується навчання за цими предметами: колись викладання їх тривало три роки, сьогодні – лише півтора, а то й рік.

На відкриття згаданого вами центру я чекав 14 років, та збудували його за 16 місяців! Він займає цілий гектар на полі, де паслися раніше корови. Тут є все – розкішний концертний зал на 600 місць, студія звукозапису, численні аудиторії, готель. Будівництво проходило переважно на гранті ЄС, решту 15% виділило Міністерство культури Польщі.

– До нашої розмови з паном Пендерецьким приєднався Мирослав Скорик. Пане Мирославе, чому саме у Львові відбулася ваша з Пендерецьким творча зустріч, і як ви ставитеся до творчості польського колеги?

– Польсько-український музичний діалог у Львові має історичні традиції. Ще 1796 року польський композитор і диригент Юзеф Ельснер заснував у Львові музичну академію. У 1858 році польський піаніст, диригент і учень Шопена Кароль Мікулі очолив у Львові «Галицьке музичне товариство», а в 1919-му його директором став відомий польський композитор, диригент і педагог Мечислав Солтис, сама ж інституція змінила назву на «Польське музичне товариство». Впродовж багатьох десятиліть у Львові працювали поруч польські й українські музичні діячі. До речі, той же поляк Ігнацій Падеревський також походив з України, де народився і виховувався. Так само Пендерецький: в Івано-Франківській області є ціле село, де всі Пендерецькі й такі ж руді, як Кшиштоф! (Сміється.)

ПОСТАТІ

Я давно знаю музику Пендерецького, у нього є власний, притаманний тільки йому, стиль. Можливо, не всі періоди творчості мені близькі, але особливе враження справила музика 1960-х, насамперед, «Плач за жертвами Хіросіми». Особисто я не захоплювався авангардом. Траплялись випадки використання якихось окремих його досягнень, але самодостатній авангард мене ніколи не приваблював. Завжди був переконаний, що не можна відмовлятися від традицій, які треба розвивати, шукати власні можливості висловлення.

– На думку Кшиштофа Пендерецького, композитор є німим свідком подій, враження від яких можуть відобразитись у творчості. А як ваша музика віддзеркалює дійсність?

– У кожен твір я вкладаю переживання, які мене хвилюють і, гадаю, є важливими для більшості людей: скажімо, любов, добро, біль втрати... Тому пишу музику, маючи надію, що слухачі почують її і знайдуть відлуння власним почуттям. І завжди радію, якщо бачу, що публіка реагує на мою музику, адже для композиторів – це найбільша радість.

– Пан Кшиштоф Пендерецький високо оцінив українських музикантів, які виконували його твори. Мабуть, кожний композитор бажає, аби його опус прозвучав у найближчому для автора варіанті. Як ви ставитеся до інтерпретаторів вашої музики?

– Ви праві, але буває й таке, що виконавці можуть «доповнити» і навіть дещо змінити в твоїй уяві, звичайно, якщо це прозвучить переконливо. Адаже виконавство – це теж творчість, а то й співтворчість із композитором. І дуже важливо, щоб музиканти відчували авторський задум. Більшість своїх інструментальних концертів я присвячував конкретному музиканту, знаючи його можливості, особливості виконавського стилю й таке інше. Мушу сказати, що мені щастить у житті з інтерпретаторами моїх творів: усі вони надзвичайно талановиті, яскраві й мають яскраву індивідуальність. Ось і вчорашній концерт це засвідчив: чудовий оркестр «INSO-Львів», надзвичайно талановиті українські солісти Андрій Белов і Валентина Пришляк високохудожньо розкрили образи, котрі знайшли, як мені здалося, відгук у слухача. Приємно, що це зовсім молоді музиканти: і оркестр, і Валентина Пришляк, яка навчається у Швейцарії, і Андрій Белов, котрий працює у Німеччині й гастролює у багатьох країнах.

Отже, незнання українських композиторів у світі деякою мірою компенсується визнанням наших талановитих виконавців, які грають в усіх куточках планети. Повторюю, для мене важливо, щоб той, хто слухає мою музику, знаходив у ній віддзеркалення власних почуттів. Творчість – суто індивідуальна сфера, надто особистісна й делікатна. Словом, слухайте музику!

ЛЕСЯ ОЛІЙНИК
Фото ОЛЕКСАНДРА ШАМОВА

ЮВІЛЕЙ

«Я щаслива людина», — каже
Анатолій Васильович Калабухін,
якому нещодавно виповнилося
90!

З них – 70 років майстер присвятив улюбленій справі – оперно-симфонічному диригуванню, яким захопився ще 20-річним, навчаючись із 1948 до 1953 року в Харківській державній консерваторії (далі – ХДК). І навіть сьогодні – через понад дві третини століття – у житті маестро мало що змінилося: він досі диригує, викладаючи у рідному виші – зараз Харківському національному університеті мистецтв імені Івана Котляревського. А ось у його портфоліо наразі ледь вистачає місця для високих нагород і численних регалій – професор кафедри сольного співу та оперної підготовки, заслужений діяч мистецтв України, народний артист України, президентський стипендіат, володар відзнаки Харківської обласної «Слобожанська Слава», Почесний громадянин Харкова. Перелік можна продовжити...

Зустріч, яка змінила долю

У біографії Анатолія Калабухіна є доленосні факти. Він постійно наче випереджав час. Ще молодим залишив навчання у Ворошиловградському (тепер Луганському) музичному училищі та прийшов для отримання вищої музичної освіти до Харкова. Вже з третього (!) року навчання у ХДК

ШЛЯХ У МИСТЕЦТВІ ТРИВАЛІСТЮ В ЖИТТЯ

почав працювати диригентом провідних консерваторських колективів – спочатку Студентського симфонічного оркестру, згодом Оперної студії, що у 1951-му якраз увійшла до складу консерваторії.

Цю надзвичайно відповідальну справу Анатолію Калабухіну довірили авторитетні музиканти, зустріч із якими стала для нього доленосною. Їхні «гени» він відчуває і сьогодні, з пошаною згадуючи кожного. Це вчитель класу диригування, друг і колега Костянтин Дорошенко, диригент симфонічних оркестрів Харківської філармонії та ХДК Ізраїль Гусман, головний диригент Харківського оперного театру та Оперної студії Петро Славинський. Досвідчені фахівці навчили його багатьом тонкощам професії, передусім чіткості у роботі з виконавським колективом: «Я раз і назавжди зрозумів: перш ніж іти до колективу з новим твором, слід його досконало вивчити. Звідси й головні поради молоді: якісний слух, володіння мануальною технікою, добрі знання як своєї справи, так і музичного матеріалу, вміння правильно, чітко будувати репетиції за реально підготованим планом».

Показна енергетика диригента ніколи не замінить справжню

А далі – по закінченні ХДК – ритм життя безупинно прискорювався без «фермат». Стрімко з'являлися творчі пропозиції, посади: 1952–1968 – асистент головного диригента, диригент, а в 1973–1978 – головний диригент Харківського театру опери та балету; 1968–1973 – головний диригент і художній керівник Харківської обласної філармонії, від 1973 до сьогодні щороку диригує симфонічними концертами ХОФ (останній відбувся у листопаді 2019); 1953–1957 – викладач диригування кафедри народних інструментів, диригент Оперної студії; 1979–2019 (40 років) – завідувач, згодом професор кафедри оперної підготовки й керманіч Оперної студії ХНУМ (фактично його «ровесниці» – відкрилась у 1939-му).

За тривалий період репертуар Анатолія Калабухіна сягнув 90 опер, з них – 24 постановки Оперної студії, біля 20 балетних спектаклів, стільки ж кантатно-ораторіальних творів, близько 200 симфонічних опусів композиторів минулого й сучасності. Він співпрацював із видатними музикантами – провідними оперними співаками, інструменталистами, творчими колективами: Зурабом Анджапарідзе, Дмитром Гнатюком, Миколою Ковалем, Миколою Манойлом, Євгенією Мірошничен-

ко, Віргіліусом Нореїкою, Анатолієм Солов'яненком, Гізелою Циполою, Богодаром Которовичем, Володимиром Крайневим, Олегом Крисом, Миколою Петровим, Віктором Пікайzenом, Мстиславом Ростроповичем, Яковом Флієром; колективами – Національною заслуженою академічною капелю України «ДУМКА», Санкт-Петербурзькою капелю імені Михайла Глинки, Російською хороваю капелю під керівництвом Олександра Юрлова, хором, очолюваним Олександром Свешниковим та іншими. Серед випускників його класу, зокрема, диригенти Ірина Вербицька, Сергій Горкуша, Владислав Саверський.

На переконання Анатолія Васильовича, диригент має починати з опанування симфонічними творами, але обов'язково завоювати й оперний репертуар. «Я категоричний противник надто ясного диригентського жесту, тому що показна енергетика ніколи не замінить справжню. Артуро Тосканіні казав про таких диригентів, що під час їхніх виступів складається враження, ніби в них у кожному музичному такті відбувається катастрофа. Тому краще бути стриманим, чітким, виразним. Коли диригував Артур Нікіш, публіка зовсім не бачила його рук, але ж була у захваті від звучання оркестру. Адже кінцева мета дири-

гента – виконувати на найвищому рівні твори, що включені до його репертуару».

Який сьогодні Анатолій Васильович? Такий, як і завжди, – цілеспрямований, зосереджений, небагатослівний, вимогливий, уважний, перейнятий, проникливий, людський, справжній... Можливо тому в його мистецькій формулі все дуже чітко: життя = диригування та навпаки!

Шановний маестро! Міцного Вам здоров'я, добробуту та багатьох та багатьох літ!

МАРІЯ БОРИСЕНКО

УКРАЇНЦІ ЗА КОРДОНОМ

Міжнародна діяльність, підвищення кваліфікації, наукова, публікаційна і творча робота є невід'ємними складовими педагогічного навантаження викладача мистецького вишу. Саме літній період дає можливість присвятити більше часу втіленню дослідницького проєкту і самоосвіті. Їхнім фінансовим підґрунтям стало отримання у липні поточного року індивідуального гранту програми «Стипендії» Українського культурного фонду.

У 2020 році спеціалізовані курси Літнього університету Центрально-Європейського університету (ЦЕУ) вперше відбулися дистанційно. Курс із музикознавства «Музика як спадщина: від традиції до продукту» розроблений престижними професорами, фахівцями дослідницьких та освітніх інституцій галузі з Будапешта, Відня, Лондона. Його співоргані-

«МУЗИКА ЯК СПАДЩИНА: ВІД ТРАДИЦІЇ ДО ПРОДУКТУ» – МІЖНАРОДНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ КУРС

Саме під такою назвою 13–21 липня пройшов спеціалізований курс із музикознавства Літнього університету Центрально-Європейського університету (Будапешт, Угорщина). За грантової підтримки Українського культурного фонду досвід європейських колег вивчала кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри академічного та естрадного вокалу Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка Тетяна Чернета

заторами є Форум фонду народного мистецтва, асоціація Music Hungary і Програма досліджень культурної спадщини ЦЕУ (Угорщина).

Цього літа програма зібрала слухачів з Америки, Білорусі, Болгарії, Великої Британії, Зімбабве, Литви, Нідерландів, Росії, Сербії, Угорщини, України та Чехії. Спікерів і слухачів курсу з різних країн об'єднав інтерес до нематеріальної культурної спадщини країн Балканського півострова (Албанія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Греція, Македонія, Хорватія тощо) з акцентом на міцних культурних зв'язках із Центральною і Східною Європою. Адже Балкани у тісній взаємодії з рештою континенту зазнали східних і західних впливів, що відображено в мистецтві даного регіону.

Під час лекцій, структурованих колективних дискусій, роботи в групах музикознавці порушували питання національної ідентичності, міжкультурного діалогу, збереження мистецьких тради-

цій. Значну увагу спікери приділяли розгляду сучасних музикознавчих методів і підходів до вивчення культурної спадщини.

Європейські колеги ділилися досвідом використання музики як інструменту для аналізу та опису соціальних змін, вивчення різних аспектів управління музичною спадщиною, обговорювали особливості проведення сучасної етнографічної експедиції і цифрового польового дослідження як альтернативи польовій поїздки, специфіку роботи музикознавця в умовах пандемії тощо. У віртуальному просторі музикознавці різних країн об'єдналися у пошуку сучасного й життєздатного підходу до відповідального управління мистецтвом, орієнтованого на збереження музичної спадщини та соціально свідому бізнес-політику.

Цікавим досвідом стала інтерактивна лекція-концерт угорського музиканта-імпровізатора Mihaly Borbely, під час якої слухачі наживо долучилися до вірту-

ального музикування на власних музичних інструментах. Також варто відзначити високий рівень організації курсу, індивідуальний підхід, європейський рівень толерантності як в офіційному, так і неформальному спілкуванні під час online-вечірки.

Водночас почесно і відповідально бути єдиним представником України у міжнародній спільноті. Варто відмітити неабиякий інтерес до українського мистецтва, який проявляли учасники курсу у запитаннях, під час дискусій, музичних зустрічей, захисту індивідуального проєкту. Його темою свідомо було обрано українську культуру, три зразки якої перебувають під захистом всесвітньої організації UNESCO. До слова, в Хорватії й Франції їх 17 і 18 відповідно, а в Китаї – 40.

До переліку нематеріальної культурної спадщини включено традицію розпису косівської кераміки, петриківський декоративний розпис і козацькі пісні Дніпропетровської області.

Останні позначені як такі, що потребують термінової охорони. Існує нагальна потреба поширювати цей, на жаль, мало відомий українцям факт, а також популяризувати козацькі пісні Дніпропетровщини. Чудово було б поповнити перелік UNESCO й іншими надбаннями української культури. Вищезазначене спрямовуватиме вектор моєї подальшої творчої, наукової, публіцистичної, викладацької діяльності.

Попереду – змістовий і фінансовий звіт перед Українським культурним фондом, обробка й осмислення набутих теоретичних знань, пошук варіантів їхнього практичного втілення у професійній діяльності. У пам'яті ще звучать мелодії нематеріальної культурної спадщини, а цілком матеріальний сертифікат про завершення курсу чекає закінчення відпустки і розміщення в особистому е-портфоліо на сайті Київського університету імені Бориса Грінченка.

ТЕТЯНА ЧЕРНЕТА

ВОЛОДИМИР ШЕЙКО: «Я БИ ХОТІВ, ЩОБ ВИМУШЕНИЙ ОНЛАЙН ПІШОВ НАВІКИ З НАШОГО ЖИТТЯ»

МИСТЕЦЬКІ РЕАЛІЇ ПАНДЕМІЇ

Відомий диригент, народний артист України, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, художній керівник і головний диригент Заслуженого академічного симфонічного оркестру Українського радіо Володимир Шейко — про концерти класичної музики онлайн, новий сезон у Будинку звукозапису Українського радіо та авторський стиль диригента

— Симфонічний оркестр Українського радіо одним із перших у державі, дотримуючись карантинних норм, зіграв онлайн концерт у Будинку звукозапису. Чи є у такого формату майбутнє?

— Українське радіо завжди транслювало концерти із Будинку звукозапису. Але я би хотів, щоб вимушений онлайн пішов навіки з нашого життя. Зараз ми готуємось до нового сезону: покращуємо технології аудіо та відеозйомки, комунікуємо з нашими підрозділами стосовно технічних можливостей трансляцій. На жаль, думаю, що наступний сезон стартуватиме саме з таких позицій. У БЗЗ уже розроблено сітку розсаджування слухачів, дозволу Кабінетом Міністрів згідно з карантинними вимогами, і ми сподіваємось на присутність публіки, тому що саме вона диктує відповідне виконання.

— Глядач потрібен виконавцям не лише задля комерції: це важливий психологічний чинник. Важко грати, якщо у залі мало людей?

— Відеоконцерт і аудіозапис — різні речі, бо людина сприймає через відеоряд удесятеро більше інформації. Тому темпи в музичних творах на відео відрізняються від звичних для домашнього прослуховування. Вмикаючи студійний запис сидючи вдома на дивані, слухач не бачить як виглядають оркестранти і зала, не відчуває впливу навколишньої атмосфери. А під час трансляції або онлайн концерту всі фактично є присутніми на виконанні. Найбільшою складністю роботи у порожній залі є відсутність відгуку. Я багато років працював у театрі й дуже чутливий до публіки. За її настроєм відчувається усе: від подій у світі до погоди надворі. Тому на концертах слід зважати: хто прийшов? Наскільки люди виховані, освічені, щирі, відкриті? Отже онлайн формат змушує орієн-

туватися на якогось середньостатистичного глядача-слухача.

— Відсутність оплесків сильно впливає емоційно?

— Так! Оплески — це те, для чого ми працюємо. Вони необхідні артистам як повітря. Виконавці абсолютно щиро віддають аудиторії колосальну енергію під час виступу і підсвідомо чекають на отримання додатково зарядженої енергії у відповідь.

— Що ми почуємо від музичних колективів Українського радіо у новому сезоні?

— Симфонічний оркестр Українського радіо планує велику кількість концертів широкою тематики. По-перше, ми проводитимемо ті заходи, які не вдалося реалізувати через карантинні обмеження. До Дня Незалежності України підготували пісенний концерт Олександра Білаша з поезіями багатьох українських літературів. Білаш є одним із флагманів української культури — загальнонаціональної, широкої, масової у гарному сенсі слова. Назву ще концерт «Шевченко — Лятошинський — Станкович», концерт-виставу «Не відпускай» за участю Ахтема Сеїтаблаєва та Мар'яни Савки, квитки на який були одразу солдаут. Ми вже провели цей проєкт без глядачів, він транслювався по радіо, а запланований офлайн концерт розділимо на 2 заходи, враховуючи всі карантинні обмеження. Також дамо концерт «Музика українського кіно». Нагадаю, що у Будинку звукозапису здійснювалися записи для багатьох українських фільмів, зокрема для таких, як «Хайтарма», «Моя бабуся Фанні Каплан», «Холодна кров», де в головній ролі знявся Жан Рено тощо. До року Бетховена в Україні відбудеться цикл концертів Юрія Кота із 22-ма фортепіанними сонатами геніального німецького композито-

ра. Концерт Академічного оркестру народної та популярної музики із циклу «Молоді і талановиті»...

— Чи готовий технічно Будинок звукозапису до онлайн концертів?

— У нас є комунікації, фахівці, підрозділи зовнішньої радіомовної продукції — багато можливостей. Загалом Будинок звукозапису — бездоганний стратегічний пункт мовлення Українського радіо. Наразі БЗЗ був внесений до переліку об'єктів культурної спадщини міста Києва. Багато відомих виконавців записувалися тут: Назарій Яремчук, Софія Ротару, Дмитро Гнатюк, Володимир Івасюк та інші. Більше того, на базі БЗЗ було побудовано цех для виготовлення дисків фірми «Мелодія».

— Часто музикознавці говорять про необхідність популяризації класичної музики. Разом із тим є думка, що академічна музика вичерпала себе. Чи є потреба її робити масовішою, або доля класики — елітарність?

— Бетховен говорив: «Я пишу не для натовпу». З іншого боку, Моцарт і Шуберт komponували романси. Ці твори, які зараз вважаються академічними, співали у кафе, ресторанах і салонах, тобто були розважальними. Бетховен також писав застольні пісні. Завдяки виникненню нового музичного інструментарію наприкінці 1950-х років з'явився поділ на естрадне та класичне мистецтво. А раніше всі жанри були пов'язані. Романси — це поспа того часу. З іншого боку, мистецтво, на відміну від попкультури, — завжди елітарне. Воно — найвищий взірєць культурно-духовного продукту нації.

Ми хочемо, щоб нація була духовною, але у мистецтво не потрібно тягнути за вуха. Важливо, аби народ багатів і міг собі дозволити трохи відпочити. Утім наразі вже навіть книга стала елітарною. Хоча сама елітарність умовна. Багато людей проходять через захоплення рефлексорними музичними жанрами. Я сам грав джаз, рок, музичну лірику, яку майже всі ми співали в юності під гітару. Але хтось залишається у ди-

тинстві, а хтось іде далі. З іншого боку, Хачатурян казав: «Я не розділяю музику на естрадну й класичну, я розділяю її на погану та гарну». Це багатопланове питання і воно лежить у площині розвитку нашого соціуму, в якому багато чого зруйновано (маю на увазі освіту й культуру). Попри це Україна видає світові конкурентоспроможний музичний продукт.

Мистецтво — один із найвищих проявів культури, і воно може бути в усьому — у флористиці, ресторани. Росії за 15 років створив 25 опер, у 40 перестав komponувати музику, прожив до 80-ти й написав 3 пісні. Мріяв і відкрив ресторан. У житті багато що переплетено, однак в усьому має бути високий клас. Людей слід спрямовувати до мистецтва, але не тупими примітивними засобами.

Суспільне у цьому питанні дуже важливе. Ми маємо величезну аудиторію. На концерти у БЗЗ приїждять слухачі з різних куточків країни, а дивитися трансляції мають можливість люди у найвіддаленіших регіонах. Це десятки мільйонів, і ми можемо докричатися до них, достукатися, щось їм розповісти. Ні філармонія, ні опера не мають такого потенціалу культуризації нації, як Суспільне, основним завданням якого є збереження і передача культури нації самій нації.

— Виконання класичної музики — це робота зі сталим контентом, ноти в усіх однакові, але звучання завжди відрізняється. Особливості інтерпретації виявляються в авторському стилі. Який стиль у Симфонічного оркестру Українського радіо?

— Усі твори — одна й та сама історія, розказана різними людьми. Кожен навіть казки оповідає зі свого особистого досвіду. Диригент — виконавець. Оркестр — його інструмент. В оркестрі є музиканти, які становлять цілісність колективу. Щоб стати диригентом, потрібно спочатку опанувати якийсь інструмент, потім отримати освіту хормейстера, а вже тоді — симфонічного диригента. Це — вища сфера діяльності, а симфонічний оркестр — найвищий прояв багатожанрового музичного ансамблю. Ге-

неральна концепція диригента — переконати кожного артиста, особливо соліста, а груповим музикантам пояснити, що ми команда і маємо розповісти історію.

Часто на концерті ми граємо краще, ніж на репетиціях, — відбувається якесь енергетичне поєднання зі всесвітом і людьми. Я довго роздумував над завданням і зрозумів: метою є те, що публіка має вийти від нас просвітленою, який репертуар ми би не грали. Виконання мусить бути живим. Мій викладач Стефан Турчак дав мені відчуття природного темпоритму музики. Коли ми починаємо грати, то чіпляємо хвилю і відчувається, що публіка з нами. Щойно осідлаємо цю хвилю, як на серфі, можна робити із залом що завгодно. Обов'язково виконання має бути щирим. Дуже цікавий процес трактування, інтерпретації. Не можна просто зіграти за хронометражем, хоча й слід зважати на те, що хотів сказати композитор.

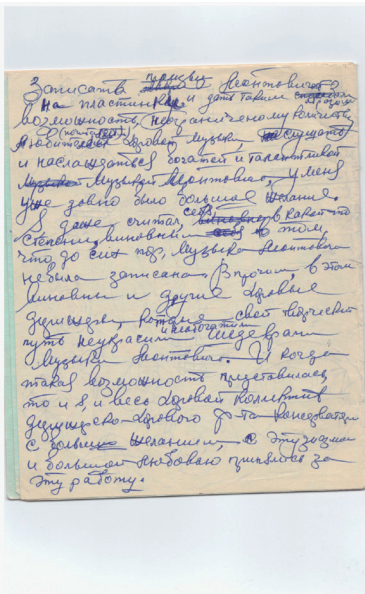
— Оркестр — це великий колектив, а кожен музикант — майстер, особистість. Як вам вдається усіх об'єднати, чи бувають непорозуміння?

— Процес відбувається на підсвідомості. Мене одного разу спитали: як ви змушуєте їх разом грати. Я відповів: точно, що не силою. Уявляєте? Музикант сидить за 13–20 метрів від мене і якимось чином розуміє, що потрібно робити. Ясно, що є диригентська аплікатура, але, окрім техніки, існує багато інших моментів, інакше у нас і регулювальник на дорозі був би диригентом. Людина на колосальній відстані розуміє мене: дивиться у ноти, я думаю про неї, вона підводить очі, я щось їй показую і вона це втілює. Кожен оркестрант налаштований на мене, і ми разом налаштовані на одну історію: на одну трагедію або на одну любов. Я дуже демократичний у житті й авторитарний на момент виконання твору: або ти граєш так, як можеш максимально, або не граєш узагалі. Це такий постулат Симфонічного оркестру Українського радіо.

ДАРІНА АНАСТАСЬЄВА
Фото АНАСТАСІЇ МАНТАЧ

НЕВІДОМЕ ПРО ВІДОМИХ

НЕВІДОМІ СТОРІНКИ НОТАТОК
ПАВЛА МУРАВСЬКОГО

Історія цього рукопису Павла Муравського сягає 1980-х років. На телебаченні планувався фільм про Миколу Леонтовича і мені як автору сценарію довелося взяти інтерв'ю у найкращого інтерпретатора творів цього геніального українського композитора – видатного хормейстера Павла Муравського. Він залюбки погодився на зустріч, принагідно зазначивши в телефонній розмові: «Так, зустрінемось, я тебе пам'ятаю, ти співала у перших сопрано» (на «ти» Павло Іванович звертався до студентів, до яких добре ставився).

Розмова вийшла дуже цікавою. Наприкінці професор дістав зошит і сором'язливо сказав: «Коли у 1976 році ми готувалися до запису на платівки творів Миколи Леонтовича, я занотував свої думки щодо особливостей виконання його творів. Дарую тобі, може пригодиться

для роботи». То був безцінний дар від Маєстро...

Пройшли роки і я вирішила оприлюднити ці змістовні роздуми Павла Івановича на конференції його пам'яті (відбулася у жовтні 2019 року в НМАУ імені Петра Чайковського). Отже, цей текст публікується за автографом Павла Муравського з особистого архіву Галини Степанченко:

«Записати твори Миколи Леонтовича на платівки і дати таким чином можливість великій кількості шанувальників хорової музики слухати й насолоджуватися багатою і талановитою музикою Леонтовича у мене вже давно було велике бажання.

Я навіть почувався якоюсь мірою винуватим у тому, що досі музику Леонтовича не було записано. Утім у цьому були винні й інші хорові диригенти, котрі свій творчий шлях не прикрасили й не збагатили шедеврами музики Леонтовича. І коли така можливість з'явилася, то і я, і весь колектив диригентсько-хорового факультету консерваторії з великим бажанням, ентузіазмом і великою любов'ю взяли за цю роботу.

На перший погляд, музика – дуже доступна виконавцю. Здається, що готувати до виконання обробки народних пісень, а також і оригінальну музику Леонтовича не становить особливих труднощів. Але у виконавців таке враження може скластися тільки напередодні репетиційної роботи. Музика Леонтовича, як і

талановита музика інших композиторів, захоплює виконавців з першої репетиції і поступово ставить все нові й нові проблеми й складності перед виконавцями. Труднощі полягають насамперед у тому, що диригент-хормейстер повинен своєю виконавською майстерністю піднятися до рівня самої музики, повинен її «виносити» у власній душі, відчутти все багатство гармонічної та вокальної майстерності композитора.

Музика Леонтовича дуже вокальна, кожна хорова партія розвивається природно, зручно для всіх голосів, що співають. Найвищі ноти звучать без напруги, в потрібному характері й динаміці даного твору. Хори Леонтовича то є безцінний внесок у загальну скарбницю всієї хорової культури не тільки нашої вітчизняної, але й культури інших народів.

Будь-який хоровий колектив, котрий у творчій роботі приділить значну увагу творам Леонтовича, безумовно відчуже на собі благотворний вплив цієї музики. Хоровий колектив, виконуючи музику Леонтовича, набуває професійних навичок, уміння співати а капела, покращує співочу інтонацію, підвищує технічну майстерність.

Музика Леонтовича мені дуже близька. Вона близька мені насамперед душею. Ще будучи учнем Дмитрашківської сільської школи Вінницької області я співав у сільському хорі, репертуар котрого в основному складався з

творів Леонтовича. Багато обробок народних пісень Леонтовича з'явилися на ґрунті мелодій, що звучали в нашій місцевості.

Я і хоровий колектив консерваторії будемо раді й щасливі, якщо наша робота із запису хорових творів Леонтовича принесе задоволення шанувальникам хорової музики, а також користь хоровим колективам».

Три стереофонічні платівки вийшли 1977 року. На них було записано 37 вибраних композицій. Цінність цієї праці полягає в тому, що, крім широко відомих, були записані й ті, які рідко виконуються або ж незаслужено забуті.

Виконавський стиль Павла Муравського як диригента характеризує незміна класичних трактувань, а їхнє збагачення, доповнення новими відтінками. Митець завжди прагнув відчутти душу пісні. Павло Муравський – геніальний інтерпретатор, який завжди глибоко проникає в зміст мелодії, в особливості її обробки Миколою Леонтовичем. І мабуть від цього залежить палітра його виконавських засобів, особливо темброво-інтонаційних барв. Це виявляється в особливий образності трактування, емоційній широті. Ліризм «Щедрика», трагедійність «Козака несуть», драматизм «Прялі», «Піють півні», шалена іскристість у пісні «За городом качки пливуть», славнозвісна «Сусідка». Образний зміст цих творів розкрито з відчуттям Маєстро жанрової приналеж-

ності кожної пісні.

Усі пісні Леонтовича, озвучені Павлом Муравським, наповнені тембровим внутрішнім рухом. Цьому сприяє використання диригентом гнучких нюансів, динамічних контрастів, агогіки. Важливим для розкриття образу був у Муравського темпоритм. Згадаймо «За городом качки пливуть» з відомими прискореннями в останньому куплеті, що завжди несло велике емоційне навантаження і давало буквально зорове і слухове відчуття інтерпретації.

Отже, можна зробити висновок, що у пошуках засобів виконавської виразності Павло Муравський спирався передусім на емоційну сферу композиції. Усім учасникам консерваторського хору назавжди вкарбувались у пам'ять шедеври Миколи Леонтовича, – Павло Іванович своїм талантом дав друге життя цим безсмертним творінням. Тому так важливо нам, сучасникам, знайомитися із рукописами Маєстро, який зробив безцінний внесок в українську хорову культуру.

ГАЛИНА СТЕПАНЧЕНКО

З ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ

Пам'яті заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної всеукраїнської музичної спілки Валерія Титаренка (1940–2018)

Наприкінці 1990-х років мій друг, письменник і телеведучий Андрій Дмитрук познайомив мене з директором Київського республіканського планетарію Іваном Крячком, який запропонував проводити у його установі джазові програми. Я з радістю погодився. Так зародився проєкт «Джаз під зірками».

У його рамках проходили різні цікаві програми. Скажімо, я запросив до участі автора й ведучого раніше дуже популярної телевізійної програми «35 хвилин джазу» Леоніда Гольдштейна. Уявіть собі як виглядали телевізійні передачі на великому екрані під зоряним небом!

Я висунув ідею зустрічі з відомим джазовим виконавцем і його учнями. У цьому проєкті виступили знані музиканти й педагоги – Станіслав Колесник, Віталій Мацулін, Євген Дергунов та інші.

ДЖАЗ ПІД ЗІРКАМИ

На одну з програм прийшов мій давній товариш Валерій Титаренко. Йому сподобалось. І він запропонував мені проводити в планетарії програми створеного ним Театру естрадної пісні «Струни райдуги», які пропагували сучасну українську пісню, а також пісні, написані самим маєстро. Реалізувалися концертні програми з улюбленими виконавцями Валерія Павловича – народним артистом України Леонідом Сандуленком, заслуженим артистом України Юрієм Рожковим та іншими зірками української естради.

Потім із деяких причин виникла пауза в наших програмах. У травні 2016 року я став членом створеної за сприяння Валерія Титаренка Асоціації естрадних і джазових оркестрів України Національної всеукраїнської музичної спілки, президентом якої був народний артист України Марк Резницький. І я, як член асоціації, відновив у планетарії проєкт «Джаз під зірками».

Чудова зала. Зоряне небо. Але немає відповідної для концертів професійної звукової апаратури. І тут на допомогу прийшов Валерій Титаренко,

який надав комплект цієї апаратури й домовився зі своїми звукорежисерами, щоб вони озвучували наші програми. А їх було багато. Виступили відомі колективи та знані музиканти – лауреати міжнародних і всеукраїнських джазових фестивалів.

Так, у проєкті взяли участь члени асоціації: біг-бэнд Київського національного університету культури і мистецтв під керівництвом Григорія Поста, Drgm Art Big Band Олексія Вікулова, Муніципальний біг-бэнд естрадно-духового оркестру із Хмельницького під орудою Тараса Безнюка, Біг-бэнд міського духового оркестру «Полтава» під очільництвом заслуженого артиста України Едуарда Головашича, а також оркестри Big Yellow Band (художній керівник – Антон Завгородний), Біг-бэнд Київського інституту музики імені Рейнгольда Глієра під керівництвом Денніса Аду.

А які яскраві ансамблі виступили на сцені планетарію! Це «Музична лабораторія» Вадима Корсака, флешмоб бэнд Ma Yamy Марії Янкіної, JT Fresh Ольги Горбач, Jazz City Band

Павла Шепети, гурти народного артиста України Володимира Соляника та Сергія Овсянникова.

Виступи відомих джазових виконавців народного артиста України Володимира Соляника, Павла Шепети, Вадима Снежка, Сергія Овсянникова, Сергія Супруна, Олексія Фантаєва, Сергія Хмельова та багатьох інших по-справжньому зачарували публіку. А як прикрасили концерти яскраві вокалістки: заслужена артистка України Фатіма Чергиндізя, Павло Палійчук, Інесса Іваницька, Юлія Рома, Марія Янкіна, Катіко Пурцеладзе, Олена Бондарчук, Альона Шмельова. І це не могло не сподобатися нашому вимогливому слухачеві.

Нещодавно в планетарії змінилось керівництво, яке вирішило, що всі програми треба забезпечувати тільки власними ресурсами. Тому повернули звукову апаратуру Валерію Титаренку, відмовившись від професійних звукорежисерів... І я вирішив проєкт асоціації «Джаз під зірками» перенести в інше місце.

АНДРІЙ ШЕЛОМЕНЦЕВ

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА

Відомий український музикознавець і музично-громадський діяч
Леся Олійник нещодавно відзначила славний ювілей

Секретар правління Національної спілки композиторів України з міжнародних зв'язків, генеральний секретар Національного комітету України Міжнародної музичної ради, генеральний представник України Міжнародної асоціації діячів мистецтва (AIDA, Монако), член Національного комітету ЮНЕСКО, член координаційної ради НВМС – далеко не вичерпний список поважних посад, які обіймає ця дивовижна жінка.

Офіційна інформація коротко: Олійник Олександра (Леся) Степанівна закінчила з відзнакою Київську державну консерваторію імені Петра Чайковського та аспірантуру ІМФЕ імені Максима Рильського НАН України; кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, лауреат Премії імені Миколи Лисенка; у 2013–2019 була проректором Національної музичної академії України імені Петра Чайковського; нині – радник і помічник ректора з міжнародних зв'язків і творчих питань.

Як науковець є автором монографій, присвячених українській музиці, у тому числі розділів шеститомної «Історії української музики», а також публікацій у вітчизняних і міжнародних наукових збірниках. Як критик і журналіст опублікувала про українську музичну культуру понад 300 статей у ЗМІ, провела більше 800 передач на Радіо Свобода та понад 100 радіо- і телепередач на Національній телерадіокомпанії України. Як музикознавець представляла музичну культуру України у Німеччині, Швейцарії, Польщі, Швеції, Бельгії, Франції та інших країнах.

Ініціатор і співорганізатор численних міжнародних мистецьких проєктів. Музичний продюсер низки компакт-дисків.

З 1982 року проводить щорічний міжрегіональний фестиваль «Степанова весна» пам'яті свого батька – Степана Олійника.

Як доповнення до наведеного пропонуємо добірку думок про ювілярку її соратників і друзів.

Євген Станкович, композитор, почесний голова НСКУ: «Леся Олійник – видатна постать в українському мистецтві. Я маю щастя знати її уже кілька десятиліть. Коротко можу сказати: це прекрасний музикознавець, який підтримує усі напрямки, новації різних поколінь музикантів, що свідчить про її надзвичайно

широкий погляд на світ. Я думаю (ні, знаю!): це високо оцінюють її колеги, загалом музична спільнота, громада. Вона – надзвичайно талановита особистість, яка упродовж багатьох років приносить величезну користь українській музичній культурі».

Леся Дичко, композитор: «Одна з найдорожчих для мене товаришок по Спілці композиторів – Леся Олійник. Вона – надзвичайно яскрава, завжди привітна, має гострий аналітичний розум і при цьому велику доброту, кипучу енергію і невичерпну фантазію. Леся любить людей і має чудові організаційні здібності. Вона об'єднує навколо себе художників і письменників, компо-

у різних залах Києва, у тому числі НМАУ імені Петра Чайковського, де мисткиня працює багато років. Дуже гарний товариш і чуйна людина. Я побажав би Лесі Степанівні ще багато років Степанові весни! Постійно чекаємо її з новими ідеями в НСКУ, готові брати участь і допомагати в усіх її творчих починаннях».

Олександр Дубовик, художник: «Беззаперечний авторитет Лесі Олійник полягає насамперед у її професіоналізмі, інтуїції, тактовності. Вона має особливий дар і вміння об'єднувати людей, а за її толерантністю криється просто людська доброта і широкий горизонт охоплення різних сторін культури».

Якимось незбагненим чином Леся бере участь в усіх подіях музичного життя України. Численні концерти, музичні фес-

иторів і виконавців, філософів і поетів. Її статті про творчість колег, блискучі виступи на концертах і дискусіях радують багатьох творців».

Ігор Щербаков, композитор, голова НСКУ: «Леся Олійник – визначна українська музикознавиця, яка дуже багато зробила для української музики. Її роботи засвідчують високий інтелект. Вона завжди була, ініціатором нових ідей, міжнародних проєктів, зокрема знаменитих музичних діалогів, які проходять

тивалі, конкурси так чи інакше стосуються її креативного мислення та організаторських здібностей. Словом, Леся є одним із «нервових центрів» культури України».

Я, як художник, завжди з великим інтересом сприймаю її судження про живопис, літературу, театр, філософію. Неймовірно, але після багатьох років дружби дізнався, що вона має стільки відзнак і звань. Таке «замовчування» багато про що говорить. Лесі надзвичайно підходить максима: «Живи непомітно, але яскраво!» Елітарність у високому сенсі – це благородство, усвідомлення власної цінності й внутрішньої гармонії. Це і є Леся Олійник!»

Галина Степанченко, музикознавець: «З Лесею Олійник мене єднають роки життя. І зараз у її ювілейну дату мені здається, що дні творчої співпраці в ІМФЕ імені Максима Рильського були вчора, а минуло вже багато часу! В інституті Леся блискуче захистила кандидатську дисертацію під науковим керівництвом видатного вченого Миколи Гордій-

ІЗ КАРМЕЛЛОЮ ЦЕПКОЛЕНКО

чука. Я згадую наші теплі дружні стосунки в той час, які, завдячуючи Богу і долі, продовжуються й зараз. Талановитий вчений, вона завжди залишається людиною, в якій гармонійно поєднуються високий професіоналізм, харизматичність і безмежна відданість Її Величності Музиці. Її численні статті, виступи на конференціях, на радіо, ведення композиторських концертів – усе це несе завжди енергетичний заряд справжнього сучасного видатного українського митця».

Іван Тараненко, композитор: «Якщо і говорити щось про приналежність особистості служити високому мистецтву та культурі України, чесно і цілеспрямовано відображати, висвітлювати цінності й характерні риси творчих процесів у контексті європейської і світової музики, ці слова по праву належать людині з харизматичною природою ества, прекрасній жінці та високопрофесійній музикологині, дочці українського народу Олександрі Степанівні Олійник! Я вдячний долі, що нам довелося у свій час зустрітись, спілкуватись, а надалі ще й разом співпрацювати та переживати спільні втрати і здобутки нашого земного життя...»

Сергій Пілютиков, композитор: «Леся Степанівну знаю понад 20 років. Унікальних рис Людина із золотим характером, завжди заряджена на добро і світлі справи. Наш головний музичний дипломат і міністр іноземних справ. Блискучий теоретик та організатор. Генератор усіх модних ідей і проєктів. Пов'язана одним духовним ланцюгом зі Спілкою композиторів і для популяризації української музики зробила величезний неоціненний внесок. Душевна людина й друг!»

Кармелла Цепколенко, композитор: «Леся – людина-символ, птах. Вона завжди все розуміє з півслова. Легка у спілкуванні. Згадується Бунін – «Легке дихання». Вона так відкривається людям, котрі її розуміють, – не всім. Якщо довіряє людині, то віддається повністю».

Її ставлення до батька захоплює. Я завжди з повагою дивлюся на людей, котрі продовжують життя батьків. Дивовижна доброта й інтелігентна самопожертва! Прекрасне виховання – батьківське коріння, яке вона несе по життю, перед своїми дітьми, онуками, друзями.

Їй хочеться розповісти про власні ідеї, плани, – про те, що не довірила би нікому іншому. Це – дружба-співпраця. Ми одна одній щось даємо й із цього виникає дещо цікаве. Вона – просто унікальна людина».

Ганна Гаврилець, композитор, голова КО НСКУ: «Коли подумки уявляєш собі нашу дорогу і неповторну Лесею Олійник, то хочеться назвати її одним словом – «Гармонія». Саме так! Гармонія, яка врівноважує різні сторони людської сутності, риси характеру, особливості, що беруть початок у генетичному батьківському корінні й плідно розкриваються упродовж цілого життя. Чим би не займалася пані Леся, до чого би не торкалася її творча уява, робить вона це з натхненням на радість людям. В основі її успіху – любов до життя і до справи, якою покликана займатися. А покликання її – Музика, в яку Леся безмежно закохана і якій вірно служить! Вона завжди у вирі подій мистецького життя Києва, України, активно працює на розвиток сучасного музичного мистецтва у НСКУ і НМАУ імені Петра Чайковського. І все це робиться самовіддано, талановито, мудро й харизматично».

З нагоди ювілею пані Лесі Олійник дуже хочу побажати їй подальшого натхнення від життя, людей, мистецтва, а нам – радості спілкування з цією чарівною жінкою і музикантом, відчуття тієї гармонії, яку вона нам усім дарує!»

Національна всеукраїнська музична спілка і редакція «УМГ» приєднуються до привітань і щиро бажають мисткині многа і блазая літа!

ОЛЬГА ГОЛИНСЬКА

ІЗ ГАННОЮ ГАВРИЛЕЦЬ

ІЗ ЛЕСЕЮ ДИЧКО

УКРАЇНЦІ ЗА КОРДОНОМ

Сумна подія сталася на початку цього літа. Несподівано відійшов у засвіти, лише рік не дочекавшись до свого славного ювілею, справжній син українського народу, невтомний і натхненний Валентин Іващенко

Непросто складалася його доля. Валентин – уродженець славетного міста Богуслава, що в самому серці України. Та не просто розташованого, а й освітленого своїм внеском до нашої історії. І не тільки історії етнокультурної, але й художньої!.. Хто ж не знає чудової нашої пісні, яка визнана класичним зразком в українському етномузикознавстві й віддавна стала взірцем українського фольклору і щодо музики, і щодо тексту:

«Ой у місті Богуславі капелі грала.

Молодая Бондарівна цілу ніч гуляла!»..

І справді. Місця ті переповнені подихом художнім, красою музичних і поетичних образів, великим творчим потенціалом. І Валентин назавжди відчув музику рідної землі й ніколи не переривав зв'язків із нею.

Утім доля склалася так, що від молодості до кінця життя він зміг бувати на батьківщині лише епізодично, під час відпусток. Військовий інститут фізичної культури, офіцерська служба на Уралі, потім Ленінград / Санкт-Петербург. Але де б він не був, усюди ніс любов до рідного краю, культури, пісні, слова. Та й поширював правду про свій народ по всіх усядах.

ФЕСТИ

Бажаючи створити щось надзвичайне, яскраве, попри виклики й перешкоди світової пандемії «COVID-19», тоді як весь світ був змушений відмінити заплановані творчі події, організатори дніпровського фестивалю проявили стійкість, винахідливість, фантазію і знайшли нову форму контенту й уперше провели фестиваль у форматі онлайн та офлайн 8 та 9 серпня

Старт фестивалю у форматі офлайн задав виступ відомого дніпровського гурту Dixie.DP.UA з енергійними мелодіями традиційного джазу, які лунали на всю вулицю, зустрічаючи корифеїв джазу, котрі поспішали на ексклюзивну програму в рамках фестивалю «У джазі тільки дідуся» та Jam Session. Знакова подія відбулася о 18 годині у концерт-холі «Бубамара» за спеціальними запрошеннями з дотриманням усіх карантинних вимог.

Організаторами зустрічі були засновники міської програми «Культурна столи-

ВАЛЕНТИН ІВАЩЕНКО – СПРАВЖНІЙ
І НАТХНЕННИЙ

Валентин Іващенко чимало зробив для створення й успішної діяльності Національного культурного центру українців Башкортостану «Кобзар», пропагував українську пісню, розповідав про історію нашого народу і його духовне громаддя на уральських теренах. Більше того, здійснив немалий внесок у справу відродження національного культурного життя і традиційних мистецьких надбань українців Башкортостану – однієї з найдавніших і найчисленніших діаспор українців у Росії. Пізніше його діяння знайшли відбиття на сайті українців Росії «Кобза».

Але мабуть найбільшого масштабу його культурницький вклад торкнувся Санкт-Петербурга, де він плідно провів велику частину життя. І, мабуть, не випадково!.. Та не лише тому, що українське населення на берегах Неви сягає понад мільйона мешканців. А ще й тому, що українці тут – не просто якась частина колись прибулих поселенців, чисельність котрих постійно збільшується!..

Коли Петро І вирішив будувати на цих землях зразкове європейське місто, мало було запросити голландських, італійських, німецьких та інших іноземних архітекторів!.. Потрібні були будівельники, які володіли відповідними уміннями й досвідом. А де їх шукати на теренах Російської імперії?.. Так і з'явилися на берегах Неви маси українських будівничих.

Та в європейському місті мусили існувати хорові капели, оперні театри, симфонічні оркестри тощо. Партесний спів не був відомий у Росії – він розвинувся в Петербурзі саме завдяки запрошеним (а часом примусово привезеним сюди) співакам, музикантам. Хто – творці європейської академічної музики в Петербурзі XVIII століття? Композитори Дмитро Бортнянський, Максим Березовський (вони ж – керівники славетної, нині Академічної хорової капели), потім Семен Гулак-Артемовський (вихованець капели, оперний співак, автор першої української опери «Запорожець за Дунаєм»).

А художники!.. Варто згадати лише Володимира Боровиковського!..

Українці будували в Петербурзі як загальноросійську, так і свою національну культуру – поезію, прозу, літературознавство, етнографію, фольклористику, музику, образотворче мистецтво. Досить згадати Тараса Шевченка, Євгена Гребінку, Миколу Костомарова, Пантелеймона Куліша...

І Валентин Іващенко, я впевнений, розумів це і робив усе можливе для розквіту українського культурного життя на берегах Неви й Балтики. Він організовував вечори української пісні, немало зусиль вклав у розвиток діяльності хорового колективу «Сузір'я», постійно шукав творчі контакти й запрошував до участі в українсько-

му мистецькому житті міста не тільки етнічних українців, а й росіян, білорусів, казахів, німців, азербайджанців, литовців. Назву хоча б Л. Габрусьонка, Н. Шмідт, А. Кікенову, Ф. Челебі, Л. Кашину (список цей можна безупинно продовжувати).

У свою чергу українські митці й учені брали активну участь разом із ним у російських етнокультурних акціях. Згадаймо, наприклад, їхні виступи у ювілейній конференції і концерті, присвячених Максимові Горькому у Виборзі. Валентин там чудово співав традиційні українські романси (я акомпанував йому на фортепіано), ми виступали з доповідями.

Чимало зусиль докладав Валентин Іващенко і до науково-критичної сфери діяльності, чудово й аргументовано писав. Його нарис «Людина світу» про мою творчість, музику, фільми, наукову роботу (з тих двохсот, що мені відомі) вважаю одним із найкращих.

І ще й одне особливе, що хотів би відмітити: Валентин Іващенко постійно творчо зростає, учився, вдосконалювався, розвивався. Уже в досить поважному віці почав професійно займатися вокалом і надзвичайно успішно. Багато доброго принесли любителям української пісні його виступи з Віолеттою Гриневич, із якою його пов'язувало чимало років творчої співдружності.

Хоча загинув він не на рідній Київщині, не в Богусла-

ві, але, все ж, і не на чужині, як співається в чудовій нашій пісні-реквіємі:

«Кличуть: Кру, кру, кру, кру! В чужині умру! Заки море перелечу, крилонька зітру! Кру! Кру! Кру!»...

Неймовірно сумно писати про Валентина Іващенко в минулому часі!..

Він – настільки живий, світлий, натхненний, дружний, сповнений творчої енергії!.. Упевнений, веселий, блискавичний, стрімкий! Вічна йому пам'ять! І – щастя усім, кого торкнулася його творча ініціатива, енергія, фантазія, посмішка, пісня! Усім, хто пам'ятає його виступи, співи, його жести й дотепи – в його чудовому, веселому, як він сам, народному українському вбранні...

ІГОР МАЦІЄВСЬКИЙ

У ДЖАЗІ ТІЛЬКИ ДІДУСИ

ця», заслужені діячі мистецтв України Григорій Гельфер і Євген Гендін, співорганизаторами – Вадим Гефтер, Влад Агапов, Марія Гусева. Проведенню цікавого івенту сприяла Національна всеукраїнська музична спілка та її представник – відповідальний секретар Асоціації естрадних і джазових оркестрів України Галина Макаренко-Дергунова, почесний гість і творчий друг фестивалю, засновниця програми «Творча співдружність міст України», презентація якої відбулася саме у Дніпрі.

Яскраво проведений джемсейшн ветеранів став екскурсом в історію розвитку джазу міста Дніпра. Тут були сольні виступи, спогади, відеоприві-

тання музикантів, які мешкають за кордоном, а також відеоматеріали про діяльність джаз-клубу Дніпра, що підготувала музикознавець Оксана Смикова.

Серед сузір'я членів джаз-клубу можна було побачити і почути його найвідоміших особистостей: Олега Коська, Юрія Біленка, Ігоря Кручиненка, Олександра Мандича, Євгена Агапова, Володимира Марховського, Юрія Паламарчука. Почесними гостями вечора були меценати програми та шанувальники джазової музики: головний архітектор Дніпра Дмитро Волик, найвідоміші фотографи міста Марк Мілов, Віктор Качанов, родина улюбленця дніпрян Володи-

мира Задонцева, який передчасно пішов із життя (фрагменти фільму про нього були показані під час зустрічі).

У рамках програми «Творча співдружність міст України» члени дніпровського джаз-клубу отримали від столичних колег, ветеранів київського джазу, раритетні збірки, видані за редакцією одного із засновників джазу в Україні Володимира Симоненка, та журнали «Джаз» із публікаціями про концертні виступи дніпровських музикантів.

Спеціальною грамотою від НВМС була нагороджена міська програма «Культурна столиця», зокрема за увагу та вшанування корифеїв джазу, які виховали не одне поко-

ління музикантів України та всього світу. Почесні грамоти за високі професійні здобутки отримали також диригенти й керівники відомих джазових оркестрів Дніпра Володимир Марховський і Юрій Паламарчук, які працюють із молоддю у найкращих музичних закладах міста.

«Ніхто не забутий, ніщо не забуте», – під таким гаслом завершилася зустріч із задоволеними «джазовими дідусями», яку майстерно, невимушено та з теплом, що йшло від душі, провів сценарист і ведучий програми, народний артист України Євген Чепурняк.

ГАЛИНА МАКАРЕНКО-ДЕРГУНОВА

«ІРА» – НОВА МОНОВИСТАВА ПРО ОПЕРНУ ЗІРКУ

Пандемія коронавірусу спричинила з-поміж інших наслідків зупинку активного культурного процесу в усьому світі. Музиканти і актори, чиє мистецтво потребує живого контакту зі слухачем, глядачем, шукають альтернативних шляхів виходу з цієї ситуації. Одним із них може бути продукування в системі моножанрів

Відомо, що моновистава дає можливість актору творчо самореалізуватися, сприяє його розвитку, дозволяє експериментувати. Але водночас потребує від артиста зосередженості, повної самовіддачі, оскільки відповідальність за якість постановки лежить не тільки на режисерів, а й на виконавці.

Саме такий жанр обрала для свого задуму сценаристка, драматургиня та режисерка Ольга Анненко, а героїнею – українку зі Станиславова (нині – Івано-Франківськ) Іру Маланюк (1919–2009), яка захоплювала світ талантом і вродою, співачку незвичайної долі, чия кар'єра донині дивує істориків оперного мистецтва.

Іра стала першою українською артисткою, яка виступала у Байройті, беручи участь у знаменитих вагнерівських фестивалях, котра підкорила усі європейські сцени. Її оперний репертуар охоплював 80

ні Іри Маланюк відбулось неймовірне перевтілення. Керівники філармонії свого часу зробили все, щоб ця інституція носила ім'я славетної співачки, а тепер – сприяли і допомагали в реалізації задуму майбутньої моновистави. Головну роль мала виконати ведуча філармонії Оля Кожушок, випускниця кафедри сценічного мистецтва і хореографії Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Ольга Кожушок і режисерка Ольга Анненко представили допрем'єрний закритий показ моновистави «Іра», де славетна оперна співачка Іра Маланюк знову постала перед нами і розказала історію свого життя.

В інтерв'ю Ольга Анненко розповіла, що відправною точкою створення спочатку п'єси, а згодом і моновистави «Іра» стала низка цікавих та несподіваних для неї знайомств.

партій, а камерний представляв майже півсотні композиторів від Монтеверді до Гіндемита й українських пісень.

Її партнерами на сцені були Ліза Делля Каза, Рената Тебальді, Маріо дель Монако, вона співпрацювала з найвишнішими диригентами свого часу – Бруно Вальтером, Гербертом фон Караяном, Вільгельмом Фуртвенглером. Збереглися сотні рецензій, у яких критики з різних країн одноставно зараховують її до найвидатніших вокалістів 1950–1960-х років, і 34 платівки, на котрих записаний її неповторний голос. Вона – єдина зі співаків є володаркою найвищого мистецького титулу «Каммерзенгерін» у двох країнах (Австрії та Німеччині). Життєвий і творчий шлях Іри Маланюк був сповнений не лише тріумфу, а й драматизму Другої світової війни та її наслідків.

30 червня в Івано-Франківській обласній філармонії іме-

Про відому оперну співачку Іру Маланюк режисерка дізналася тільки завдяки знайомству з актрисою Олею Кожушок і її викладачкою Надією Кукурузою. У листопаді 2019 року вони разом приїхали до Коломиї на прем'єру вистави Ольги Анненко «Поцілунок Монро» (про відому актрису Мерилін Монро) у театрі «Соломія». Одразу після спектаклю Оля та Надія Вікторівна підійшли до пані Ольги й запропонували щось зробити разом – моновиставу для Івано-Франківської філармонії. Почали шукати і врешті-решт знайшли біографію Іри Маланюк.

Ольга Анненко каже: «Хоча зараз я думаю, що ця ідея була зовсім на поверхні – про кого ж ще робити виставу у філармонії імені Іри Маланюк, як не про неї? Але повірте, до того, як дійти цієї думки, мали різні інші варіанти, в тому числі й про оперну діву Марію Каллас. Але Надія Вікторівна і Оля зна-

йшли біографічну книгу Іри і відправили мені почитати. Я читаю і ...сльози ллю над її біографією, її долею, її цікавим, але таким невідомим для нас життям. І я безмежно вдячна можливості створити виставу про Іру Маланюк і не перестаю дякувати директору філармонії Василю Тимківу за надану можливість зробити виставу за умов карантину. Сподіваюся, глядач побачить її вже у листопаді 2020 року.

Найголовніше питання, яким я задавалася під час написання і постановки, було: що дало цій талановитій жінці сили пережити усі жакітї війни? І довго думала над цим, поки не увімкнула архівні записи і не почула її голос: Іру зцілила музика. І ось це відчуття піднесеності, польоту, який я відчувала, слухаючи її записи, хотілося передати. Іра Маланюк мала співачку українську душу. І саме українські пісні співала, знайомлячи австрійців і німців із нашим фольклором у високопрофесійному опрацюванні українських композиторів. Відомо оперна співачка, виконуючи українські пісні, мандрувала подумки до рідного Станиславова, і ця щира любов до Батьківщини надихає!»

Невдовзі був написаний сценарій і розпочалася підготовка вистави. Оскільки вона припала на час суворого карантину, то весь репетиційний період тривав у режимі онлайн. Розпочавши читку п'єси, режисерка зрозуміла, що Оля – ідеальна виконавиця ролі Іри Маланюк. «Ми читали текст і в ньому були такі слова: “Моя бабуся не доїхала до Відня, не скуштувала віденської кави, не пройшла вулицями міста. Вона померла від запалення легень у Новому Сончі”. Оля читає і починає плакати, бо для неї як живої людини пережити смерть бабусі – складне випробування. Таким самим воно було і для Іри Маланюк, яка понад усе любила родину. Отже, багато речей, які я вклала в історію, були Олі зрозумілі апріорі, це не треба було пояснювати, що полегшувало спільну працю, бо матеріал слід відчувати, а на сцені – ним жити. Звісно, робити біографічну виставу нелегко, бо більшість починає порівнювати колір волосся, риси обличчя, зовнішність, голос... І завжди знайдеться хтось, хто помітить неточності. Але для мене Іра Маланюк – це жінка-світло, жінка з бісиками в очах, яка любить родину, віддана роботі та покликанню. І все це про Олю, бо, крім зовнішньої схожості, є в ній те тепло, вірність, любов!»

За півтори години ми – глядачі разом з актрисою про-

живаємо все життя славетної співачки – уродженки нашого міста. Події у виставі розвиваються так активно, що час спливає непомітно. Ця динаміка на сцені зумовлена темпоритмом життя самої Іри Маланюк.

Ольга Анненко зазначає: «...виводити актрису на сцену, де вона статично розповідатиме текст, я вважала злочином. Хотілося руху! Тому поштовхом було створити простір, у якому постійно щось відбувається, змінюється. Оперна співачка жила “на валізах”. Вона переїжджала зі Станиславова до Львова, потім – до Варшави, згодом до Відня, Граца, Цюриха, Мюнхена, знову Відня...»

Варто відзначити режисерські акценти вистави і сценографічні ефекти. Роки, пройдені героїнею, маркуються запаленими свічками, плин часу – намотуванням нитки у клубок (візуалізація на екрані на задньому плані сцени). Цікаво, що колір нитки змінюється в залежності від періоду – від білого до чорного.

«Саме так і жила Іра, – продовжує пані Ольга, – з валізою в руках, у якій містилися роки її життя у вигляді свічок. Кожна свічка – рік. Мені сподобалася австрійська традиція зранку запалювати свічки на честь іменинника, котрі горять потім увесь день. Хотілося вшанувати кожен рік буття співачки, переживаючи його разом. Оскільки 51 рік Іра мешкала закордоном, мріючи повернутися додому, тема кордону у виставі представлена червоною стрічкою, яку врешті-решт Іра зриває, відвоювавши своє право бути україною. Усе життя пані Маланюк боролася не зброєю, а піснюю.

І ще один важливий символ – це клубок із нитками, які Іра намотує протягом усієї вистави. Ця медитативна відеопроєкція передає сутність життя, яке ми, немов клубок, на-

моуємо сантиметр за сантиметром. Нитки нашого життя бувають різними – білий і пухнастий змінюється чорним і грубим, рожевий – зеленим... А коли земний шлях Ірини спливає, закінчується й нитка, яка зв'язує її та нас, живих. Але історія завершується не смертю, а надією, – бо за задумом раз на рік Іра відвідує усі місця, які любила за життя, в тому числі й Станиславів».

Ольга Кожушок, попри доволі молодий вік (23 роки), – є глибокою актрисою, якій під силу різножанрові ролі, їхнє філософське прочитання, що засвідчив її недавній успішний виступ на XV Всеукраїнському конкурсі виконавців художнього слова імені Лесі Українки (місто Новоград-Волинський), де вона посіла перше місце.

У ролі Іри Маланюк актриса доволі пластична: грайлива і пустотлива у дитинстві, поривчаста – у юності й поважна – у зрілості. Вона легко вистрибує на подіум, присідає пограти на роялі, проривається кризь червону завісу, що розділяє кордони. Пластичною є також її мова: темпоритм тексту з плином часу уповільнюється. Зовнішність і зачіска Ольги Кожушок максимально наближені до прототипу.

Вагомим складовою вистави є музичне оформлення, яке розставляє певні акценти драматичної дії. Його особливість – використання автентичних записів оперних арій і народних пісень у виконанні Іри Маланюк. Саме вони вносять неповторний колорит у звуковий простір спектаклю.

Отож, велика праця автора і режисера Ольги Анненко і актриси Олі Кожушок, попри всі складнощі, увінчалася цікавою моновиставою, яка буде візитівкою філармонії. Побувавши на показі й переживши незабутні враження, вірю, що ця робота схвилює ще не одне серце!

ГАННА КАРАСЬ

ПОДІЯ

Питання для ерудитів: що вагомніше, потужніше – шедевр чи еталон?

ПРОЄКТ «ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ 70–90-Х РОКІВ»: ВИБИРАЙ КРАЩЕ!

Сьогодні так багато маніпулюють цими словами, що їхня справжня вартість просто загубилася у лексичних масах. Насправді, еталон – той вимір, якого слід прагнути, досягати, до того ж він реально визначений (особливо у світі фізичних величин). І у світі мистецтва, – а йдеться, зокрема, про сферу високої академічної музики, – багато молодих музикантів прагнуть досягти еталонного виконавства на рівні Євгенії Мірошниченко, Давида Ойстраха, Святослава Ріхтера... А от із явищем «шедевр» складніше, він унікальний – або є, або немає. Народжується одноразово і залишається в історії культури як феномен свого часу, свого жанру, свого автора.

Кожен історичний етап полишає нам такі знаки-віхи – шедеври епохи, які треба визначити та зберегти немов пам'ятку часу для прийдешніх поколінь. Так у музичному світі пам'яткою 1960-х залишилися «бунтівні» авангардові звучання молодих тоді композиторів Валентина Сильвестрова, Леоніда Грабовського, Віталія Годзяцького, Володимира Загорцева, котрі, зламавши стереотипи лінеарно-тонального мислення, показали нові грані й форми мистецтва. Їхній виклик тогочасній ідеологічній ситуації був настільки непередбачуваним для компартиїної системи, що на довгий період «перекрив» художні явища наступних десятиліть, навіть коли названі митці вже самі вдалися до інших стилів письма. І сьогодні – у новій історичній ситуації – культурологію повертаються до «прориву» 1960-х.

Мають свої знаки й 1970–1990-ті роки – остання третина ХХ століття, – коли композитори тоді молодієї генерації пішли шляхом переосмислення і сублімації досягнень

авангардових стилів письма з акустично вивіреними та академічно прийнятними, що формували визнані системи музичного мислення людства.

Саме такі міркування лягли в основу задуму проєкту «Шедеври української музики 70–90-х років», представленого на розгляд Українського фонду культури. Його лідером, естетичним «ідеологом» стала знана композиторка Вікторія Польова – лауреатка Національної премії імені Тараса Шевченка, премій імені Левка Ревуцького, Бориса Лятошинського, «Київ» / Артемія Веделя, «Духовні псалми». Для мене незаперечно, що її художньому смаку можна довіряти. Вона ніколи не схилилася до особистих уподобань, невинного захоплення творів кон'юнктурної тематики або визнання «розкрученого» в ЗМІ грона авторів. Для неї головним мірилом завжди була «висока планка» професіоналізму: володіння всіма техніками композиторського письма, відчуття форми, особливо в її плинності й розвитку, а найсуттєвіше – думка, образно-духовний зміст, закладений у музику, який виказує і глибину мислення самого автора, і характеристику часу творення. МУЗИЧНИЙ ЛОГОС для Вікторії Польової є її власним творчим Credo. Відповідно до нього вона визначала категорію «шедевр» для творів, які відбирала для свого творчого проєкту.

Проєкт «Шедеври...» складається із двох компакт-дисків, де буде представлено зразки камерної музики тринадцяти (сакральне числофігура!) українських композиторів. Чому камерної? З двох причин: 1) камерна музика як світ найбільш сокровенного, інтимного композиторського світосприйняття у всі часи була найбільш цікава

для академічного музикування; 2) нинішні умови COVID дозволяють реалізовувати творчі задуми тільки невеликими ансамблевими групами (і то з великою обережністю). Дуже прискіпливо обиралися як твори, що мали скласти програму проєкту, так і виконавці, які володіли досконалою технікою і художнім проникненням в образність творів.

На дисках записано дійсно шедевральні струнні квартали Валентина Сильвестрова, Олега Ківи (пам'яті Дмитра Шостаковича), фортепіанний квартет Володимира Рунчака «Kyrie Eleison», Сімург-квінтет Вікторії Польової, фортепіанне тріо Якова Губанова, фортепіанні твори – п'єси Леоніда Грабовського «На забудь Елізі», Прелюдії Івана Карабиця, «Розриви площин» Віталія Годзяцького, дві п'єси для кларнета з фортепіано Вірка Баля («Різьблені птахи», п. 3) і Олександра Грінберга («Рухомі дзеркала»), дві сонати – для віолончелі з фортепіано Євгена Станковича та для скрипки з фортепіано Олександра Щетинського. Завершують проєкт Два псалми Давида Валентина Бібіка (сопрано, кларнет, скрипка та фортепіано). Для багатьох музикантів України, які знаються на академічній музиці, очевидно є перевага опусів зосереджено-медитативного стану, що спонукає слухача замислитися над подіями життя, зрозуміти їхню вагомність, співпережити разом з автором біль і радість невпинного потоку буття.

Керівником проєкту Оленою Передерій, проєктною менеджеркою Дарією Сипигіною та продюсеркою Тетяною Швед (Безкоровайною) підбрано чудовий склад виконавців. Це Інна Галатенко – сопрано і камерний ансамбль Nota Bene Chamber Group: Роман Лопатинський – фортепіано, Андрій Павлов – скрипка, Максим Грінченко – скрипка, Артем Полуденний – віолончель, Іван Грицишин – альт, Юрій Немировський – кларнет. Кожного з названих ми добре знаємо як лауреатів і постійних учасників багатьох престижних українських та зарубіжних конкурсів.

«Майже три місяця роботи: репетиції, запис музики, робота над дизайном, друк дисків і артбуку, в які їх розміщено, – усе це позаду, – зазначає пані Тетяна Швед (Безкоровайна). – Велика частина серця і життя, без перебільшення. Коли дитина народжується, це інколи не легко дається. Коли народиться – щастя і радість усім, а батькам – найсильніше». Зрештою, для творців (давні греки їх називали «деміургами») проєкту «Шедеври української музики 70–90-х років» народження їхньої інтелектуально-духовної «дитини» також далось нелегко. Міфи свідчать, що Афіна (мудра думка) народилася Зевсу також непросто. Але своїм мудрим задумом наша Вікторія Польова з добірною командою, здається, сміливо може позмагатися з Олімпійцями.

Подальшого успіху в нових проєктах! Чекаємо перемог наших музикантів і в Україні, і у Німеччині, і у Франції, і в різних інших країнах світу.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК

Наше видання можна передплатити через сайт ДП «ПРЕСА»: www.presa.ua в розділі «передплата on-line» в Латвії, Литві, Німеччині, Болгарії, Чехії, Росії, Молдові, Вірменії, Азербайджані, Польщі, Угорщині, Сполучених Штатах Америки. Передплатний індекс в Україні – 30651

УКРАЇНЬСЬКА МУЗИЧНА ГАЗЕТА

**Видання Національної
всеукраїнської музичної
спілки**

Засновник – Національна всеукраїнська музична спілка
Реєстраційне свідоцтво № 269, серія КВ, від 9 грудня 1993 р.
Реєстраційне свідоцтво № 156584130ПР, серія КВ, від 21 вересня 2009 р.

Головний редактор –
Ольга ГОЛИНСЬКА

Редакційна колегія:
Євген САВЧУК
Петро ЗАЙКА
Петро АНДРІЙЧУК
Дмитро РАДИК
Віктор ГУЦАЛ
Ольга КУЗНЕЦОВА
Володимир РОЖОК
Володимир РУНЧАК
Анатолій СЕМЕШКО
Костянтин ЧЕЧЕНЯ
Анатолій БАЖЕНОВ
Юрій НОВИКОВ
Володимир СУХОВЕРСЬКИЙ
Володимир СІРЕНКО

Адреса редакції:
01004, м. Київ,
вул. Пушкінська, 32
Телефон редакції: 2342260;
факс (044) 2342260.
e-mail: muzunion@i.ua
www.muzunion.com.ua

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.

Передрук без посилання на
«Українську музичну
газету»
не дозволяється.

Автори надрукованих
матеріалів відповідають
за достовірність наведених
фактів.

Редакція може друкувати
матеріали, не поділяючи
думку і позицію їхніх
авторів.
Рукописи не рецензуються
і не повертаються.
Відповідальність за зміст
анонсів та оголошень несе
замовник.

Газета виходить один раз
на квартал.

Індекс «Української
музичної газети» 30651
Друк офсетний.

